

TĖVŲ INFORMUOTUMAS APIE VAIKŲ ALERGINIŲ LIGŲ ATSIRADIMO PRIEŽASTIS KLAIPĖDOS MIESTE

Santrauka

TĖVŲ INFORMUOTUMAS APIE VAIKŲ ALERGINIŲ LIGŲ ATSIKADIMO PRIEŽASTIS KLAIPĖDOS MIESTE.

Raktažodžiai. Informuotumas, vaikų alergijos, alergijų atsiradimo priežastys.

Darbo tikslas. apžvelgti tėvų informuotumą apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis Klaipėdos mieste.

Tyrimo metodika. Klaipėdos miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvų anoniminė anketinė apklausa. Per apklausą buvo išdalinta 383 anketos, sugrąžintos 348 užpildytos anketos (90,9 proc.).

Rezultatai. Tyrimo metu nustatyta, kad daugiau nei pusei (66,1 proc.) apklaustų respondentų šiuo metu nepakanka informacijos apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis. Daugiausia jų nurodė, kad informaciją apie alergines ligas ir jų atsiradimo priežastis gauna iš gydytojų (87,4 proc.) ir interneto (81,6 proc.). Beveik pusė (47,5 proc.) respondentų sutinka, kad alerginės ligos gali būti genetiškai paveldimos. Respondentų nuomone beveik trečdalis (34,8 proc.) jų augina alergiškus vaikus. Ryšys tarp tėvų alergiškumo ir vaikų alergijos pasitvirtina ir statistiškai palyginus šiuos tėvų atsakymus: 58,9 proc. alergiškų tėvų augina vaikus su alergija. Taip pat alergiškų vaikų tėvai nurodė, kad jiems reikia daugiau (76,0 proc.) patikimos informacijos, nei tėvams auginantiems sveikus vaikus (60,8 proc.).

Išvados. Dauguma tėvų turi nepakankamai žinių apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis, o didžioji dalis teigia, jog jiems trūksta patikimos informacijos. Tačiau daugiau žinių turi aukštesnį išsilavinimą turintys tėvai, moterys ir respondentai auginantys alergiškus vaikus.

Summary

PARENTS' AWARENESS ABOUT CAUSES OF CHILDRENS' ALLERGIC DISEASES IN KLAIPEDA CITY.

Keywords. Awareness, children allergies, causes for allergies.

The research goal. To review the parents' awareness of causes for children allergic diseases in Klaipėda city.

Research methods. An anonymous survey of parents who have children in preschool education institutions of Klaipėda city. During the survey, 383 questionnaires were distributed, and 348 filled questionnaires were returned (90.9 %).

Results. The research showed that more than currently, a half of respondents (66.1 %) lack information on causes for children allergic diseases. The majority have indicated that information on allergic diseases and their causes is received from doctors (87.4 %) and the internet (81.6 %). Almost a half (47.5 %) of respondents agrees that allergic diseases might be inheritable. According to the respondents, almost one third of them (34.8 %) raise allergic children. A correlation between allergic parents and allergic children is statistically verified by the comparison of parent responses: 58.9 % of allergic parents raise allergic children. Also, parents of allergic children have that they need more (76.0 %) reliable information compared with parents of healthy children (60.8 %).

Conclusions. The majority of parents lack information on causes for children allergic diseases, and also claim that they need reliable information. However, parents with university degree, women, and respondents raising allergic children have more information.

IVADAS

Vaikų alerginių ligų dažnėjimas visame pasaulyje stebimas jau kelis dešimtmečius (Isolauri, Huurre ir kt. 2004). Tai tampa ypač aktualia išsivysčiusių šalių sveikatos problema keliančia diskomfortą, susijusį ne tik su fizine žmogaus sveikata, bet ir turinčia neigiamą poveikį pacientų ir jų šeimų emocinei būklei bei gyvenimo kokybei.

Žengiant mokslui į priekį, darant įvairius tyrimus, šiuolaikiniame pasaulyje alerginių susirgimų skaičius ne mažėja, o priešingai - auga. Tam įtakos turi globalizacija, didėjantis aplinkos užterštumas, pramonėje bei buityje naudojama chemija. Nustatyta, kad išsivysčiusiose šalyse vaikų alerginio rinito paplitimas siekia net 40 proc. ir užima šestą vietą tarp dažniausių lėtinių ligų (Berger, Overview ir kt. 2003). Pastebima tendencija, kad šių ligų sergamumas ne tik dažnėja, bet ir jaunėja (Carter, Debley ir kt. 2005). Nustatyta, kad Europoje alerginėmis ligomis serga apie 20-30 procentų vaikų. Pirmieji alergijos požymiai 60 procentų ligonių dažniausiai atsiranda jau vaikystėje (iki ketverių - penkerių jų gyvenimo metų). Vaikystėje atsiradusios alergijos gali lydėti žmogų visą jo gyvenimą ir veikti ne tik jų pačių gyvenimo kokybę, bet ir jų šeimos narių ar globėjų kasdieninį, profesinį ar socialinį gyvenimą. Taip anksti prasidėjusios alerginės ligos dažnai kamuoja visą gyvenimą ir tampa lėtinėmis (Ėmužytė, 2008).

Moksliniuose darbuose vis plačiau analizuojamas alergenų poveikis organizmui, sukiamų alergijų simptomai ir kiti biomedicininiai alerginių ligų aspektai. Yra žinoma, kokie yra pagrindiniai ir dažniausiai pasitaikantys alergenai, išsiaiškinta koks yra organizmo atsakas į juos ir kodėl į juos reaguojama skirtingai. Nustatyta, kad viena iš pagrindinių priežasčių yra genetinis polinkis į alergijas, t.y. vaikai dažniausiai paveldi jautrumą tam tikriems alergenams iš savo tėvų. Pastarųjų metų mokslinių tyrimų duomenimis, alerginėmis ligomis dažniau linkę sirgti pirmagimiai šeimoje, ypač berniukai. Tai nulemia būsimos mamos organizme vykstantys fiziologiniai pokyčiai (Warschburger, Buchholz ir kt. 2004).

Didėjant analizuojamos problemos mastui iškyla viena didelė problema – mažas visuomenės informuotumas apie alerginių ligų atsiradimo priežastis. Todėl būtina šią problemą aiškintis ir spręsti holistiniu požiūriu. Žinių stoka apie alerginių ligų priežastis, apsaugos būdus, diagnostiką, gali neigiamai veikti ne tik ligos eigą, tačiau ir vaikų ir jų tėvų/globėjų gyvenimo kokybę.

Alerginės ligos ne tik sukelia sveikatos, bet taip pat ir socialines problemas. Per pastaruosius dešimtmečius jau pastebima bandymų suvokti socialinę ir ekonominę alerginių ligų naštą, susijusią su gyvenimo kokybe. Įvairūs tyrimai rodo, kad alergija turi didžiulį poveikį pacientui bei jo artimiesiems. Beveik 70 proc. pacientų jaučia, kad liga lemia jų gyvenimo būdą. Suvaržomas fizinis aktyvumas ir socialinis gyvenimas. Juos arba jų artimuosius kamuoja nerimas dėl sunkių

alerginių reakcijų, kurias gali sukelti įvairūs alergenai. O užgulta, užkimšta arba varvanti nosis, čiaudulys gniuždo bei erzina ir ypač alergiškiems vaikams tai gali lemti dideles problemas susijusias su mokslais, aplinkos pažinimu, laisvalaikiu bei bendravimu.

TYRIMO METODIKA IR KONTINGENTAS

Tyrimo organizavimas

Anoniminė anketinė apklausa, patvirtinta bioetikos komisijos, buvo vykdoma 2015 m. sausio mėnesį Klaipėdos miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Reprezentatyvios sisteminės atsitiktinės atrankos būdu pasirinktose vaikų ugdymo įstaigose, kuriose buvo gauti leidimai atlikti tyrimą, tėvams buvo dalinami klausimynai. Tėvai galėjo juos pildyti ugdymo įstaigoje arba atnešti kitą dieną ir paduoti grupių auklėtojoms ar sveikatos priežiūros specialistėms.

Tyrimo metodai

Tyrimo instrumentas – momentinė anoniminė apklausa, kurioje dalyvavo ikimokyklinio ugdymo įstaigą lankančių vaikų tėvai. Visi klausimyno klausimai buvo uždaro pobūdžio su pateiktais keliais atsakymo variantais. Respondentams reikėjo pasirinkti tokį atsakymą, kuris geriausiai išreiškia jų nuomonę. Klausimyną sudarė 19 klausimų.

Tyrimo rezultatų apdorojimas

Surinkus klausimynus, apklausos duomenys buvo įvedami ir analizuojami naudojant SPSS (Statistical Package for Social Sciences) „for Windows“ duomenų kaupimo ir analizės programinio paketo 20.0 versiją bei „MS Excel“ programa. Ar nėra duomenų įvedimo klaidų buvo patikrinta apskaičiavus atsakymų dažnius. Kiekybinių požymių priklausomumo, homogeniškumo bei proporcijų lygybių įvertinimui naudotas χ^2 kriterijus ir IIs kriterijus. Rezultatų skirtumas laikytas statistiškai reikšmingu, kai gauta p reikšmė buvo mažiau nei 0,05.

Tiriamos imties charakteristika

Tyrimo imties tūris buvo nustatytas remiantis Klaipėdos miesto savivaldybės švietimo skyriaus 2014 metų rugsėjo 1 d. duomenimis, Klaipėdos miesto ikimokyklinio ugdymo mokyklas lankančių vaikų generalinę aibę sudarė 8876 vaikų. Tyrimo imtis – 383 tėvai, sudaryta remiantis 95 proc. tikimybe su 0,05 proc. paklaida. Iš viso respondentai sugrąžino 348 užpildytus klausimynus, tiriamųjų skaičius $n=348$ (atsako dažnis 90,9 proc.). Kai kurie klausimynai buvo užpildyti ne visiškai - nebuvo atsakymų į atskirus klausimus, todėl jie nebuvo vertinti.

Didžioji dalis tyrime dalyvavusių respondentų buvo moterys (74,7 proc.), likusi dalis vyrai (25,3 proc.). Tyrime dalyvavusių moterų (34 metai) ir vyrų (35 metai) amžiaus vidurkis panašus. Analizuojant duomenis apie respondentų išsilavinimą, didžioji dalis, daugiau nei pusė (54,9 proc.) pažymėjo turintys aukštąjį, specialų vidurinį/aukštesnįjį išsilavinimą turi 21, 6 proc., nebaigtą aukštąjį pažymėjo turintys 13,8 proc. respondentų mažiausia dalis respondentų (9,8 proc.) turi pradinį/vidurinį išsilavinimą. Iš visų respondentų 81,6 proc. Pažymėjo esantys dirbantys , o maždaug ketvirtadalis (18,4 proc.) tėvų šiuo metu nedirba.

Pusė tiriamųjų (49,7 proc.) augina du vaikus, 40,8 proc. – vieną vaiką, tris ir daugiau vaikų augina 9,5 proc. respondentų.

REZULTATAI

1. Tėvų turimos žinios apie vaikų alergines ligas ir jų atsiradimo priežastis pagal respondentų lytį, išsilavinimą ir vaikų skaičių šeimoje

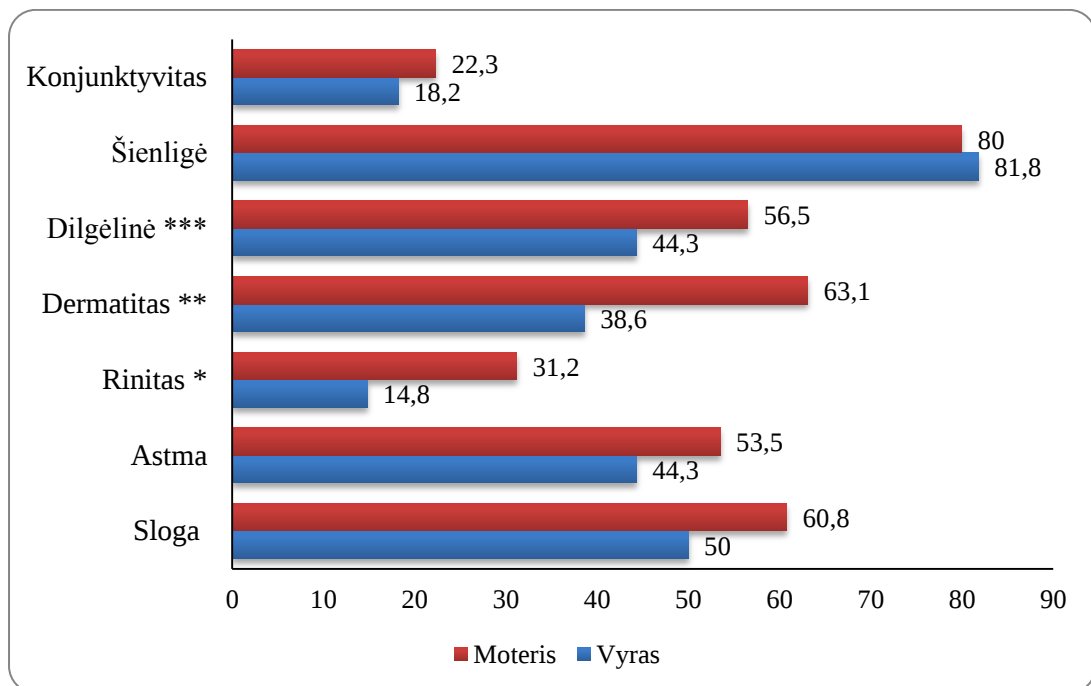
Analizuojant tėvų žinias apie alergines ligas, respondentų buvo prašoma pažymėti kokios jų nuomone yra alerginės ligos (sloga, astma, rinitas, dermatitas, dilgėlinė, šienligė, konjunktyvitas) . Pasirinktų atsakymų variantai pavaizduoti 1 lentelėje.

1. lentelė. Tėvų nuomonė kokios yra alerginės ligos.

Alerginė liga	Žmonių sk.	Proc.	PI 95 proc.
Sloga	202	58,0	52,6/63,5
Astma	178	51,2	45,7/56,6
Rinitas	94	27,0	22,1/31,9
Dermatitas	198	56,9	51,4/62,6
Dilgėlinė	186	53,4	48,0/58,6
Šienligė	280	80,5	76,1/84,5
Konjunktyvitas	75	21,6	17,2/26,1

Dažniausiai, 80,5 proc. (280) tėvų iš 348 (100 proc.) žino, kad šienligė yra alerginė liga, 58,0 proc. (202) pažymėjo slogą, panašus procentas 56,9 proc. (198) teigia, kad dermatitas yra alerginė liga, 53,4 proc. (186) pažymėjo dilgėlinę, 51,2 proc. (178) respondentų pritaria teiginiui, kad astma yra alerginė liga.

Mažiausiai tėvų žino, kad rinitas 27,0 proc. (94) ir konjunktyvitas 21,6 proc. (75) gali būti alerginė liga.

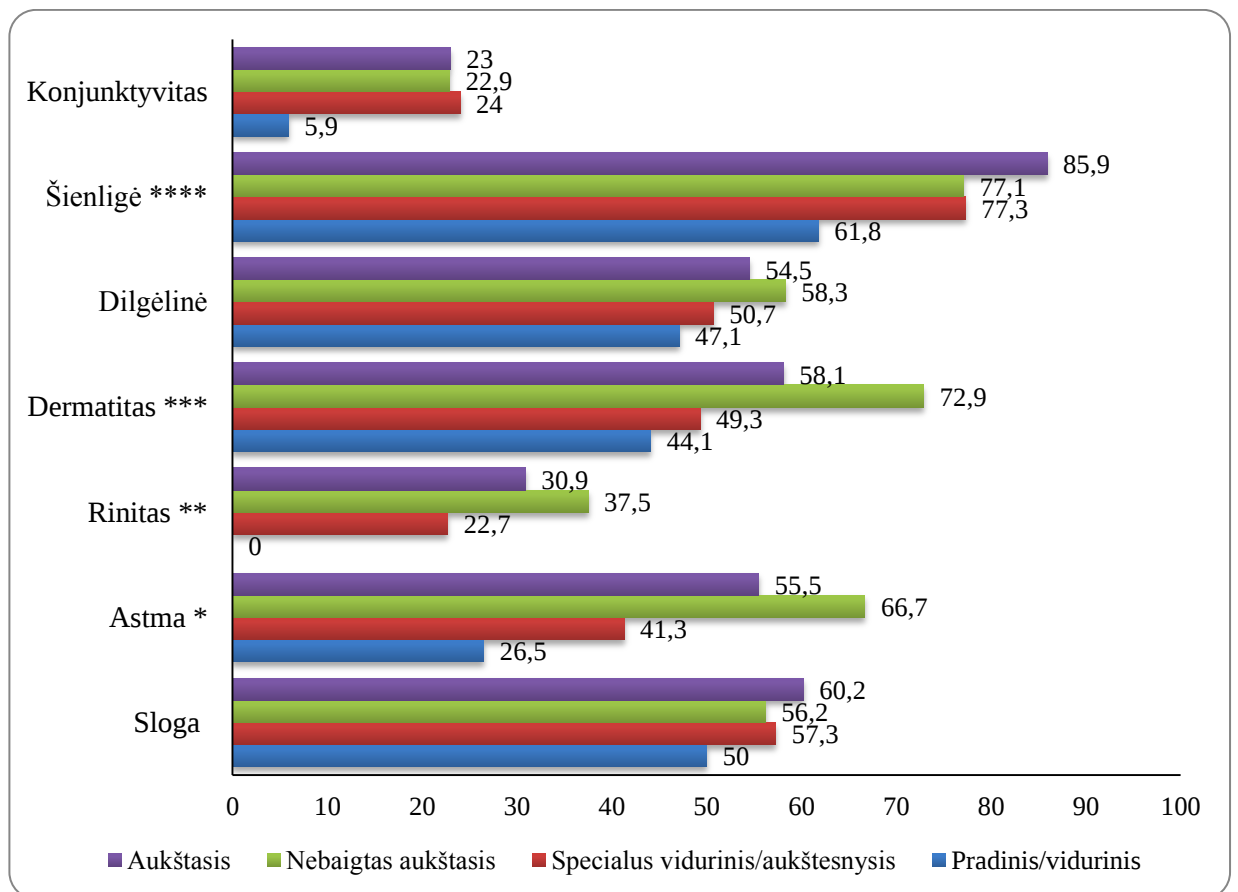

* $\chi^2 = 8,949$; $lfs=1$; $p=0,003$, ** $\chi^2 = 16,014$; $lfs=1$; $p=0,001$, *** $\chi^2 = 3,946$; $lfs=1$; $p=0,047$.

1 pav. Respondentų nuomone kokios yra alerginės ligos, atsižvelgiant į respondentų lytį (proc.).

Išanalizavus respondentų nuomonę pagal lytį apie tai kokios gali būti alerginės ligos (1 pav.), gautas skirtumas yra statistiškai reikšmingas $p<0,05$. Dermatitą kaip alerginę ligą pažymėjo 63,1 proc. moterų ir 38,6 proc. vyrų, rinitą pažymėjo dvigubai daugiau moterų (31,2 proc.) nei vyrų (14,8 proc.), o su teiginiu, kad dilgėlinė yra alerginė liga sutinka 56,5 proc. moterų ir 44,3 proc. vyrų.

Skirtumas tarp vyrų ir moterų nuomonės apie kitas alergines ligas nėra statistiškai reikšmingas $p>0,05$. Didžioji dalis tiek vyrų (81,8 proc.), tiek moterų (80,0 proc.) sutinka, su teiginiu, kad šienligė yra alerginė liga ir tai statistiškai reikšmingai nesiskiria $p>0,05$.

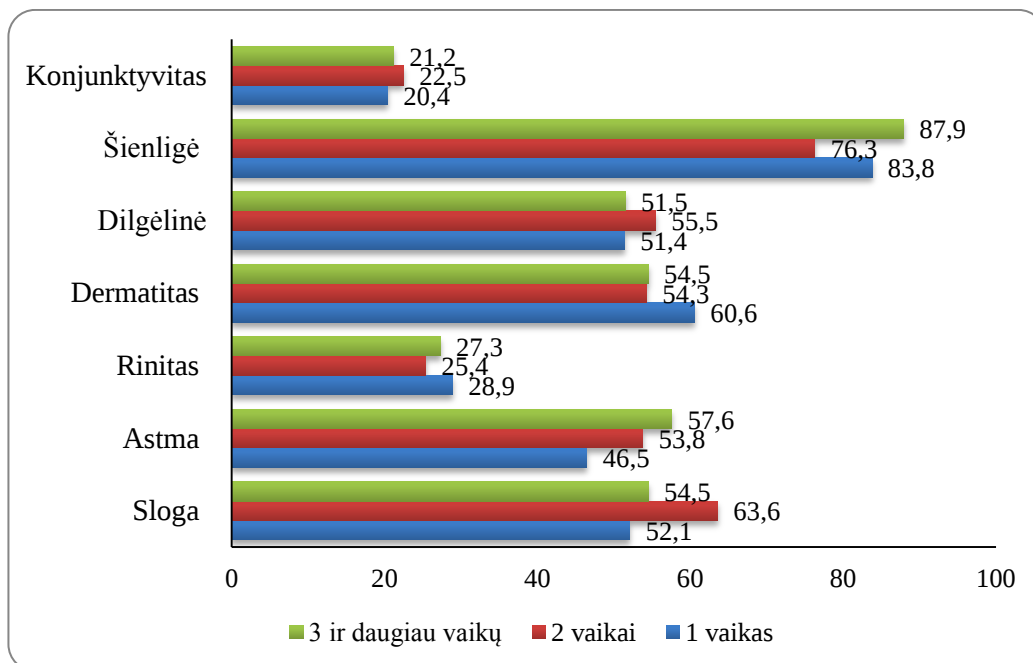

* $\chi^2 = 17,250$; lls=3; $p=0,001$, ** $\chi^2 = 17,437$; lls=3; $p=0,001$, *** $\chi^2 = 9,152$; lls=3; $p=0,027$,
 **** $\chi^2 = 11,921$; lls=3; $p=0,008$.

2 pav. Respondentų nuomone kokios yra alerginės ligos, atsižvelgiant į respondentų išsilavinimą (proc.)

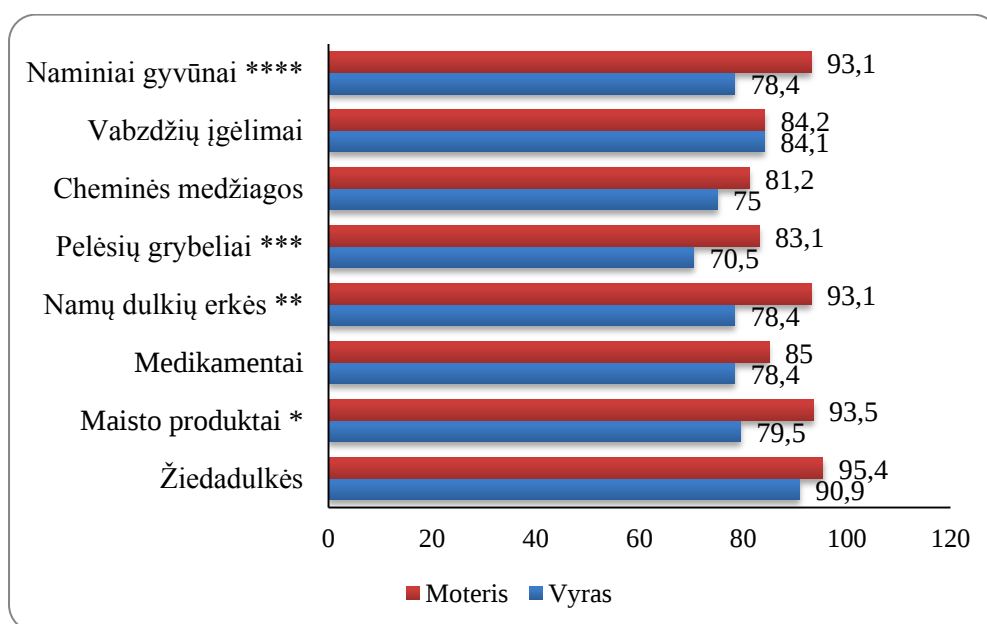
Remiantis tiriamųjų nuomone, pagal jų turimą išsilavinimą apie tai kokios gali būti alerginės ligos (2 pav.), gautas skirtumas tarp išsilavinimo yra statistiškai reikšmingas $p < 0,05$. Dažniau astmą kaip alerginę ligą pažymėjo nebaigtą aukštąjį (66,7 proc.) ir aukštąjį (55,5 proc.) išsilavinimą turintys respondentai. Panašios nuomonės tėvai su nebaigtu aukštuoju (37,5 proc.) ir aukštuoju (30,9 proc.) išsilavinimu yra ir apie rinitą, o respondentai turintys pradinį/vidurinį išsilavinimą (0 proc.) mano, jog rinitas nėra alerginė liga. Su teiginiu, kad dermatitas yra alerginė liga dažniau sutinka nebaigtą aukštąjį (72,9 proc.) ir aukštąjį (58,1 proc.) turintys respondentai, panašios nuomonės yra tėvai su specialiu viduriniu/aukštesnioju (49,3 proc.) ir pradiniu/viduriniu (44,1 proc.) išsilavinimu. Šienligę dažniau pažymėjo tėvai turintys aukštąjį (85,9 proc.), respondantai su nebaigtu aukštuoju (77,1 proc.) ir specialiu viduriniu/aukštesnioju (77,3 proc.) nuomonės sutampa.

Skirtumas tarp tėvų išsilavinimo ir nuomonės apie kitas alergines ligas nėra statistiškai reikšmingas $p > 0,05$.

3 pav. Respondentų nuomone kokios yra alerginės ligos, atsižvelgiant į respondentų auginamų vaikų skaičių (proc.)

Tiriant tėvų nuomonę apie tai kokios gali būti alerginės ligos atsižvelgiant į vaikų skaičių šeimoje (3 pav.), paaiškėjo, kad gautas skirtumas tarp vaikų skaičiaus ir tėvų nuomonės apie alergines ligas nėra statistiškai reikšmingas $p > 0,05$.

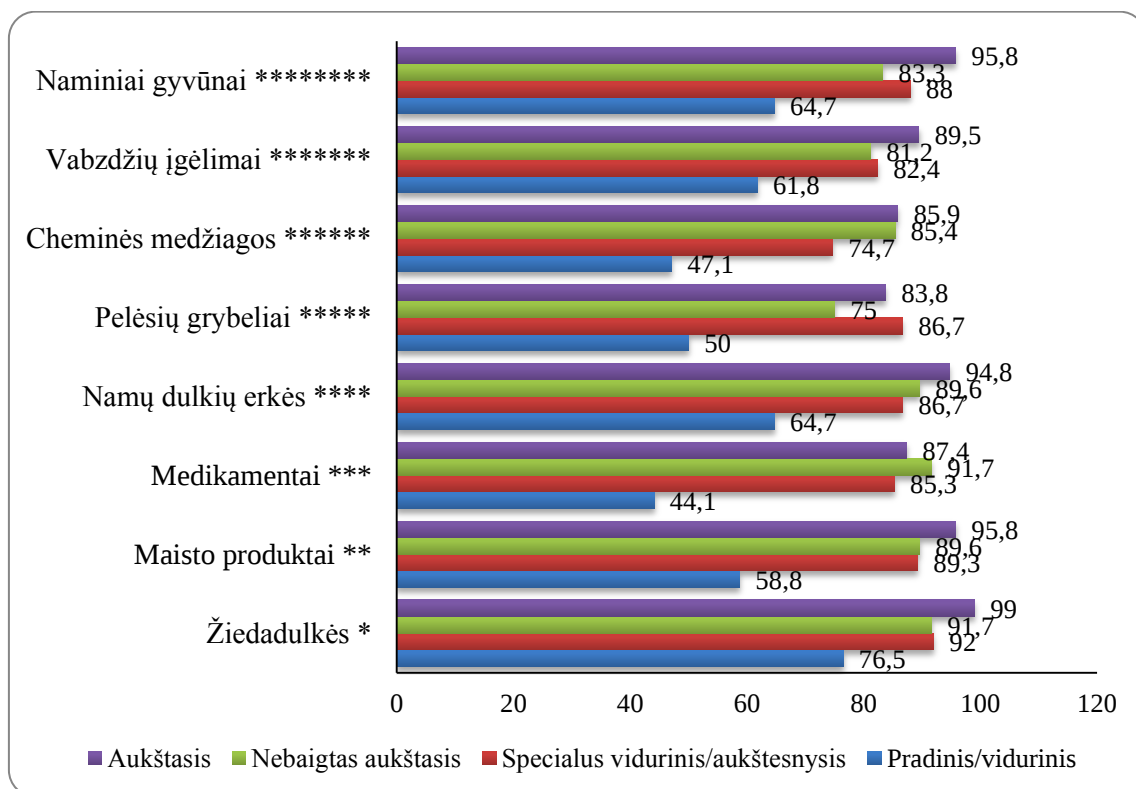

* $\chi^2 = 14,075$; $lls = 1$; $p = 0,001$, ** $\chi^2 = 14,887$; $lls = 1$; $p = 0,001$, *** $\chi^2 = 6,519$; $lls = 1$; $p = 0,011$,

**** $\chi^2=14,887$; $lfs=1$; $p=0,001$.

4 Tėvų nuomonė kokie alergenai gali sukelti alergines reakcijas, analizuojant pagal respondentų lytį (proc.)

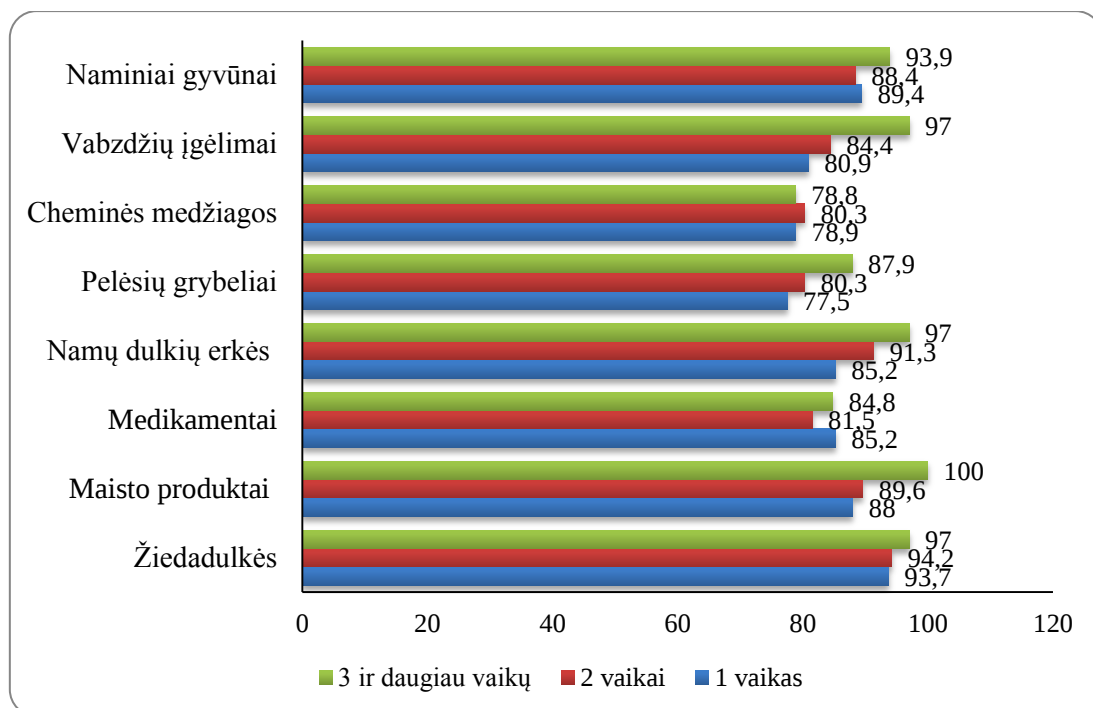
Išanalizavus tiriamųjų nuomonę kokie alergenai gali sukelti alergines reakcijas pagal respondentų lytį, matoma, kad statistiškai reikšmingas skirtumas $p<0,05$ yra tarp vyrų ir moterų pažymėjusių maisto produktus, namų dulkių erkes ir pelėsių grybelius kaip alergenų. Visi kiti atsakymai skiriasi statistiškai nereikšmingai $p>0,05$ (4 pav.).

* $\chi^2=28,932$; $lfs=3$; $p=0,001$, ** $\chi^2=43,708$; $lfs=3$; $p=0,001$, *** $\chi^2=42,576$; $lfs=3$; $p=0,001$, **** $\chi^2=28,196$; $lfs=3$; $p=0,001$, ***** $\chi^2=23,550$; $lfs=3$; $p=0,001$, ***** * $\chi^2=28,909$; $lfs=3$; $p=0,001$, ***** $\chi^2=17,383$; $lfs=3$; $p=0,001$, ***** $\chi^2=32,097$; $lfs=3$; $p=0,001$.

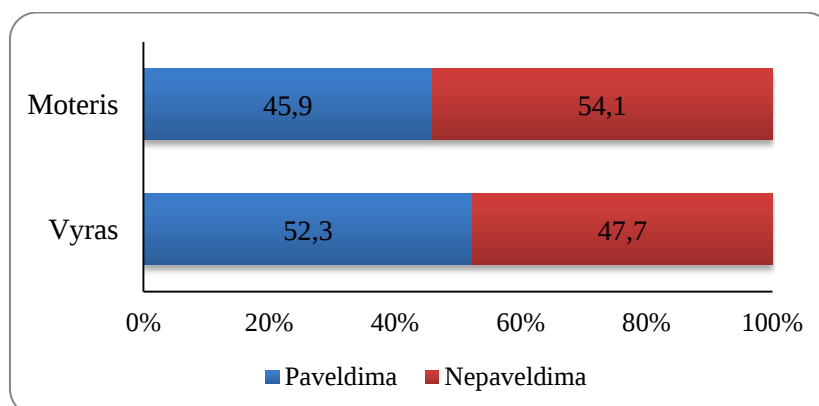
5 pav. Tėvų nuomonė kokie alergenai gali sukelti alergines reakcijas, analizuojant pagal respondentų išsilavinimą (proc.)

Remiantis tėvų nuomonę kokie alergenai gali sukelti alergines reakcijas pagal jų išsilavinimą (5 pav.), paaiškėjo, kad skirtumas tarp išsilavinimo yra statistiškai labai reikšmingas $p<0,05$. Tėvai su pradiniu/viduriniu išsilavinimu rečiau pažymėjo tuos alergenų, kurios pažymėjo tėvai turintys aukštesnį išsilavinimą.

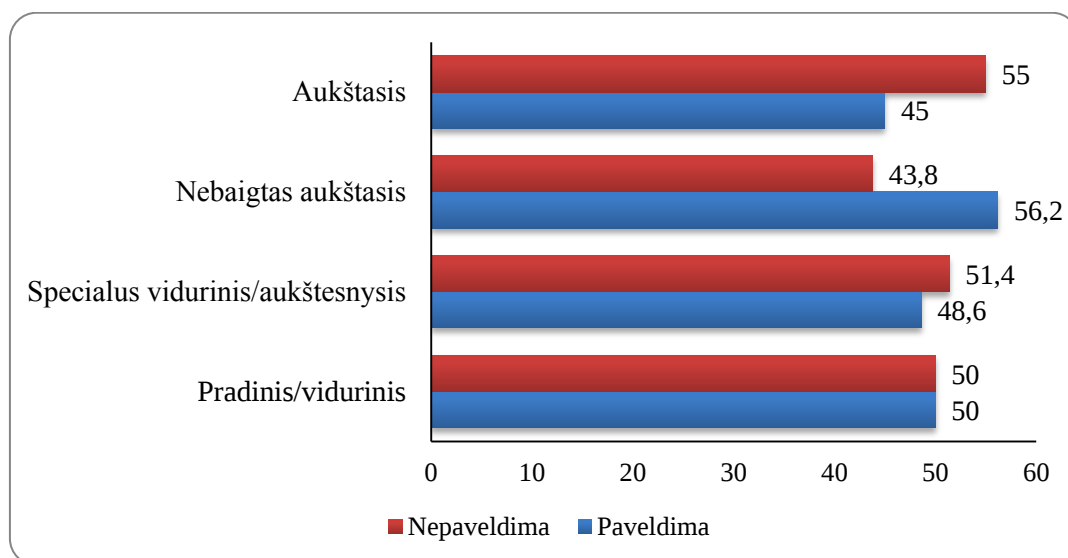
6 pav. Tėvų nuomone kokie alergenai gali sukelti alergines reakcijas, analizuojant pagal respondentų auginamų vaikų skaičių (proc.)

Nagrinėjant tėvų nuomonę apie tai kokie alergenai gali sukelti alerginę reakciją pagal auginamų vaikų skaičių, gautas skirtumas tarp šeimoje augančių vaikų skaičiaus nėra statistiškai reikšminga $p > 0,05$. Panašios nuomonės laikosi apie visus galimus alergenų tėvai auginantys vieną, du ar tris ir daugiau vaikų (6 pav.).

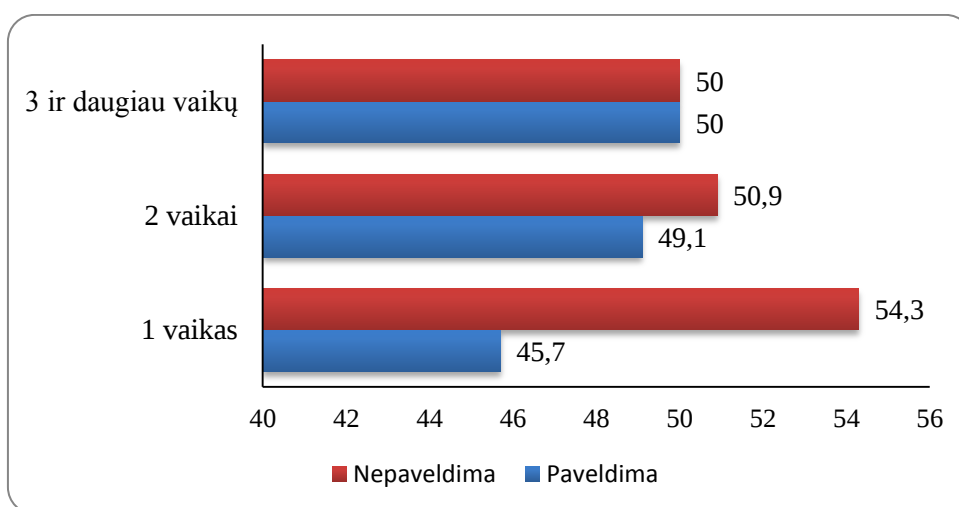
7 pav. Tėvų nuomonė apie alerginių ligų genetinį paveldėjimą, analizuojant pagal respondentų lytį (proc.)

Tiriant respondentų nuomonę apie genetinį alerginių ligų paveldimumą, pagal jų lytį paaiškėjo, kad skirtumas tarp lyčių skirtumas statistiškai nereikšmingas $p>0,05$ (7 pav.). Apie pusę vyrų (52,3 proc.) ir moterų (45,9 proc.) sutinka, kad alerginės ligos gali būti paveldimos.

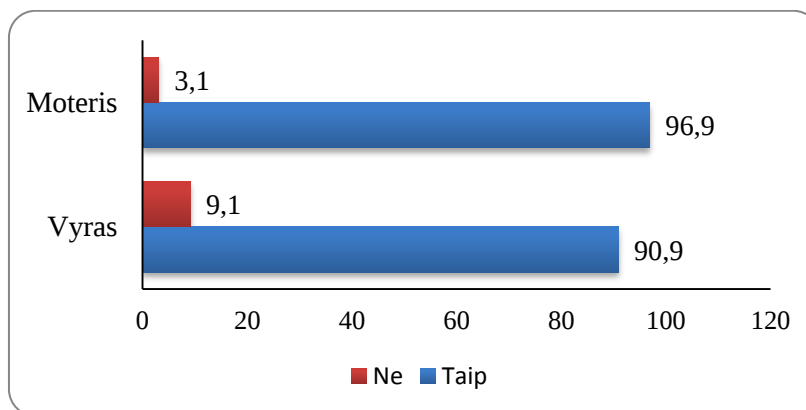
8 pav. Tėvų nuomonė apie alerginių ligų genetinį paveldėjimą, analizuojant pagal respondentų išsilavinimą (proc.)

Analizuojant respondentų nuomonę apie genetinį alerginių ligų paveldimumą, pagal jų išsilavinimą paaiškėjo, kad skirtumas tarp išsilavinimo nėra statistiškai reikšmingas $p>0,05$ (8 pav.).

9 pav. Tėvų nuomonė apie alerginių ligų genetinį paveldėjimą, analizuojant pagal respondentų auginamų vaikų skaičių (proc.)

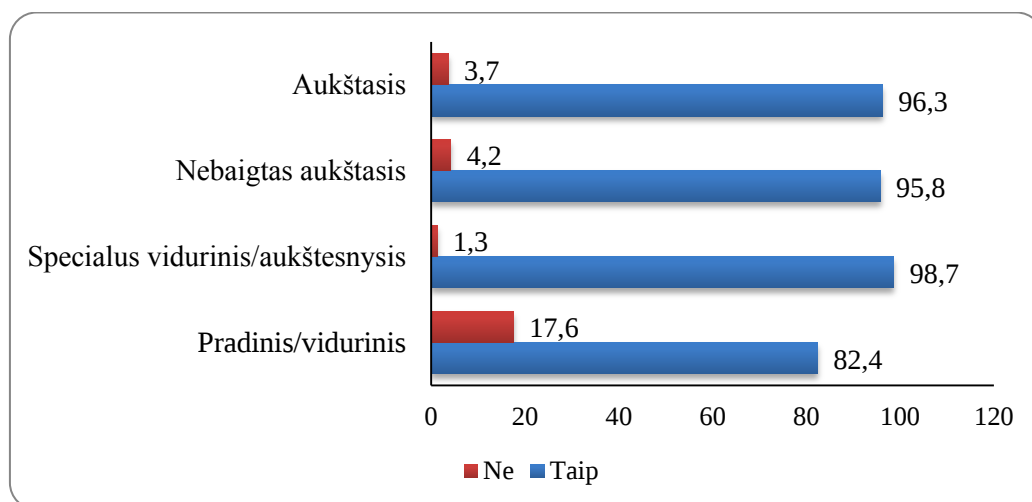
Vertinant tėvų nuomonę apie genetinį alerginių ligų paveldimumą, pagal respondentų auginamų vaikų skaičių paaiškėjo, kad skirtumas tarp auginamų vaikų skaičiaus yra statistiškai nereikšmingas $p>0,05$ (9 pav.).

$$\chi^2=5,421; \text{ lls}=1; p=0,020$$

10 pav. Tėvų nuomonė aplinkos poveikis turi įtakos alerginėms ligoms, analizuojant pagal respondentų lytį (proc.)

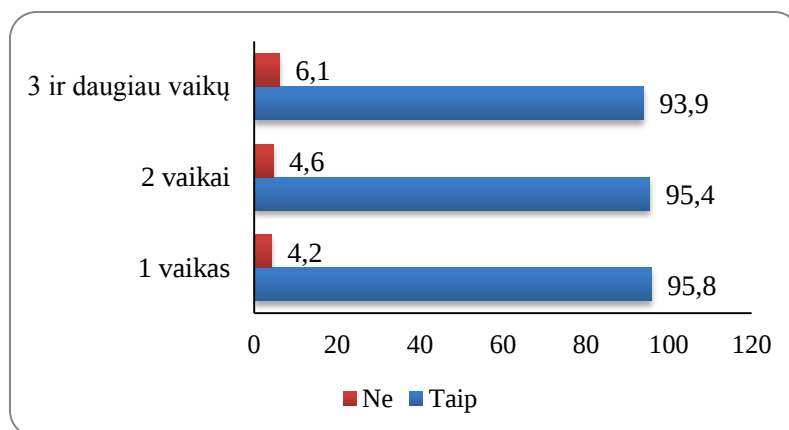
Išanalizavus respondentų nuomonę apie aplinkos poveikio įtaką alerginėms ligoms, pagal jų lytį paaiškėjo, kad skirtumas tarp lyčių statistiškai reikšmingas $p<0,05$ (10 pav.). Didžioji dalis moterų (96,9 proc.) ir vyrų (90,9 proc.) pažymėjo, kad aplinkos poveikis gali turėti įtakos alerginėms ligoms, tačiau vyrai nežymiai dažniau (9,1 proc.) nei moterys (3,1 proc.) nesutiko su šiuo teiginiu.

$$\chi^2=15,421; \text{ lls}=3; p=0,001$$

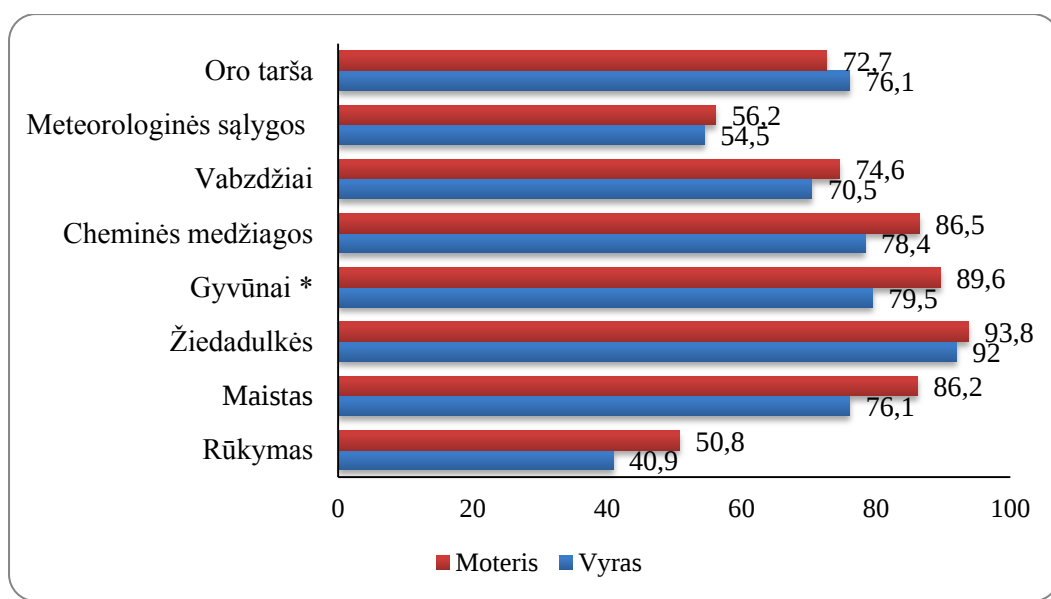
11 pav. Tėvų nuomonė aplinkos poveikis turi įtakos alerginėms ligoms, analizuojant pagal respondentų išsilavinimą (proc.)

Tiriant respondentų nuomonę apie aplinkos poveikio įtaką alerginėms ligoms, pagal jų išsilavinimą paaiškėjo, kad skirtumas tarp lyčių statistiškai reikšmingas $p < 0,05$ (11 pav.). Tėvai turintys aukštesnį išsilavinimą nei pradinis/vidurinis dažniau pažymėjo, kad aplinka gali turėti įtakos alergijoms.

12 pav. Tėvų nuomonė aplinkos poveikis turi įtakos alerginėms ligoms, analizuojant pagal respondentų auginamų vaikų skaičių (proc.)

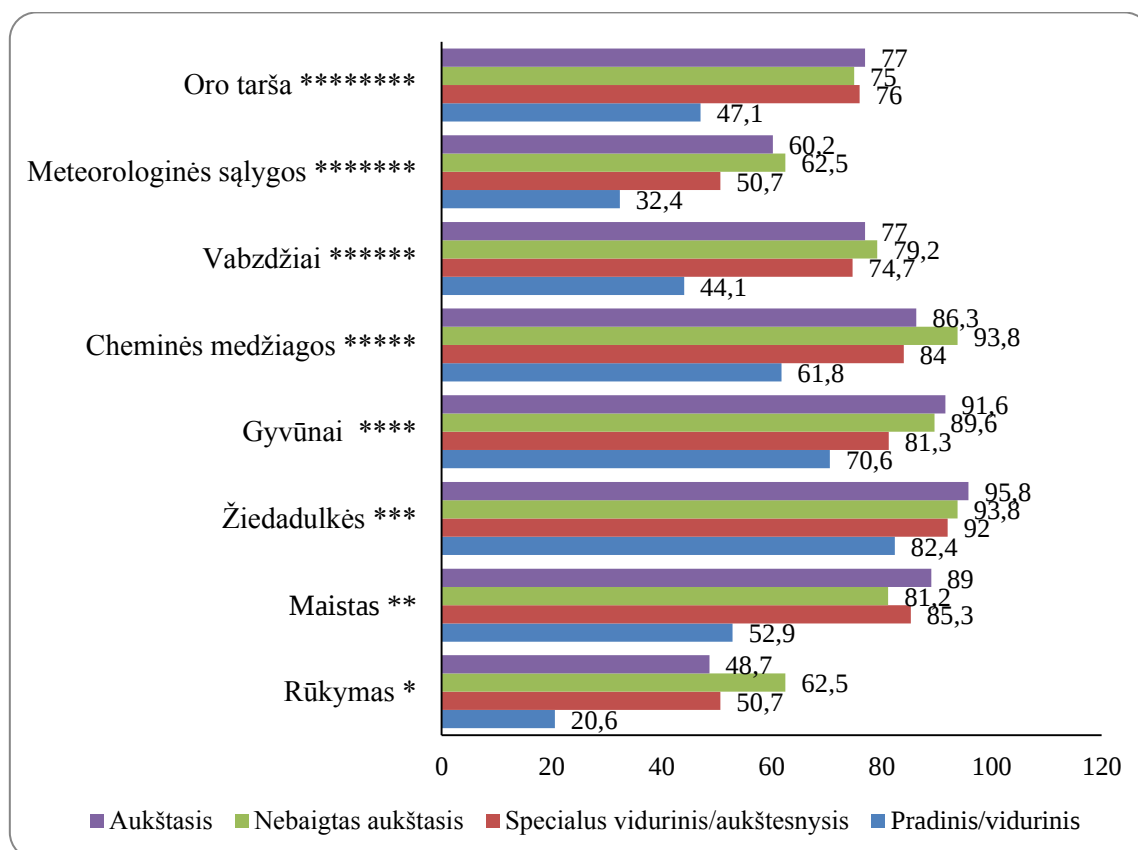
Nagrinėjant tėvų nuomonę apie aplinkos poveikio įtaką alerginėms ligoms, pagal jų auginamų vaikų skaičių paaiškėjo, kad skirtumas tarp vaikų skaičiaus statistiškai nereikšmingas $p > 0,05$ (12 pav.).

* $\chi^2 = 5,854$; $lfs = 1$; $p = 0,016$

13 pav. Respondentų nuomonė apie aplinkos veiksnius turinčius įtakos alerginėms ligoms, analizuojant pagal respondentų lytį (proc.)

Analizuojant tėvų nuomonę apie aplinkos veiksnius galinčius turėti įtakos vaikų alerginėms ligoms, pagal respondentų lytį paaiškėjo, kad skirtumai tarp lyčių nėra statistiškai reikšmingi $p > 0,05$, išskyrus pažymėjusius gyvūnus kaip aplinkos veiksnį turintį įtakos alergijoms (13 pav.).

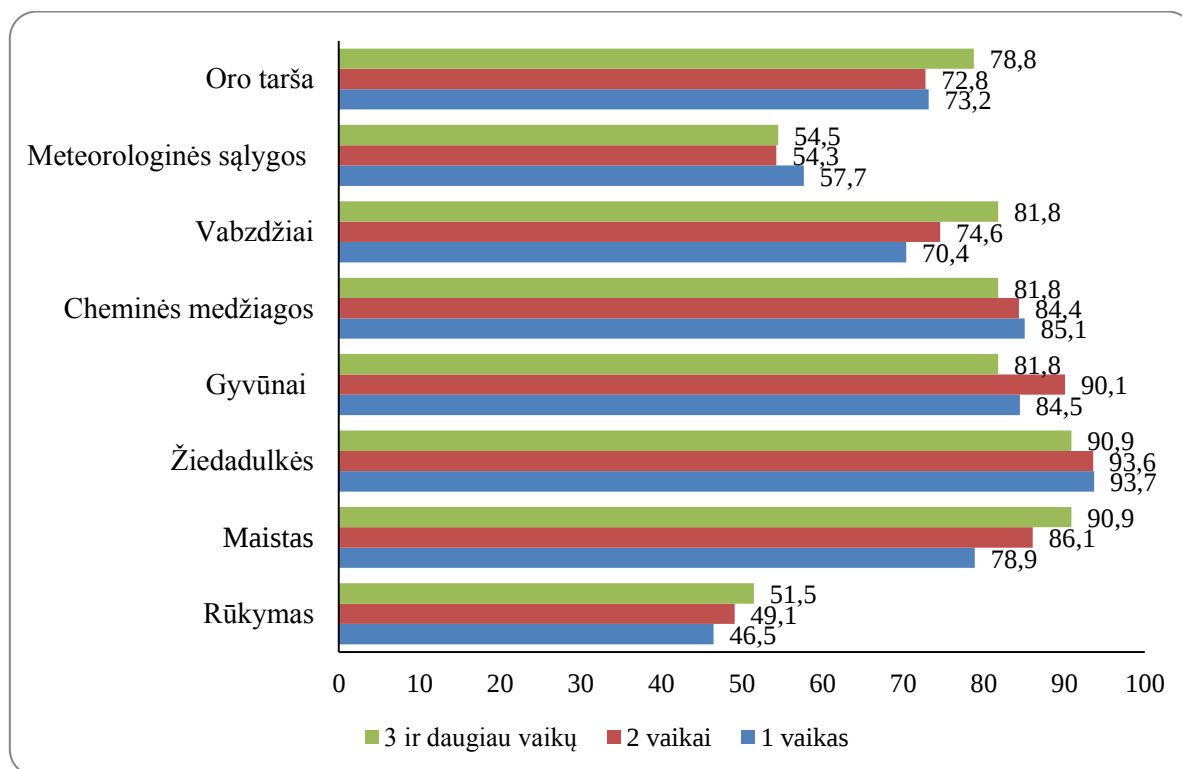

* $\chi^2=14,512$; $l/s=3$; $p=0,002$, ** $\chi^2=34,247$; $l/s=6$; $p=0,001$, *** $\chi^2=8,770$; $l/s=3$; $p=0,033$, **** $\chi^2=14,061$; $l/s=3$; $p=0,003$, ***** $\chi^2=16,990$; $l/s=3$; $p=0,001$, ***** $\chi^2=17,116$; $l/s=3$; $p=0,001$, ***** $\chi^2=10,756$; $l/s=3$; $p=0,013$, ***** $\chi^2=13,697$; $l/s=3$; $p=0,003$.

14 pav. Respondentų nuomonė apie aplinkos veiksnius turinčius įtakos alerginėms ligoms, analizuojant pagal respondentų išsilavinimą (proc.)

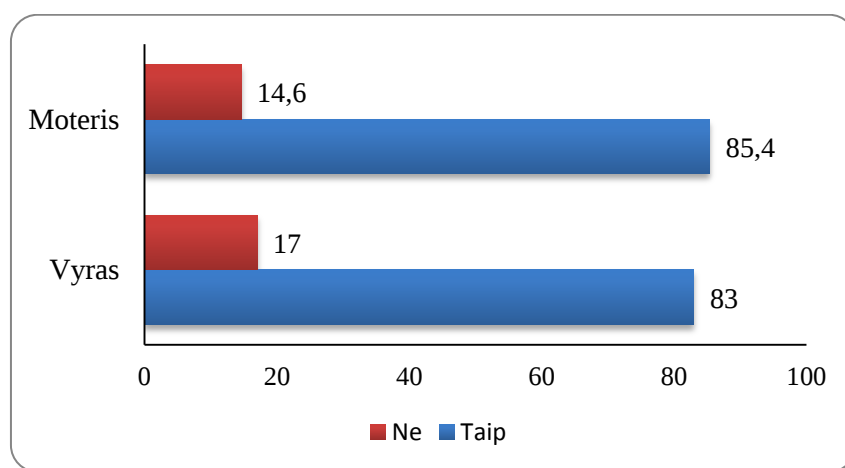
Išanalizavus respondentų nuomonę apie aplinkos veiksnius galinčius turėti įtakos vaikų alerginėms ligoms, pagal jų išsilavinimą, gauti duomenys rodo, kad skirtumai tarp išsilavinimo yra statistiškai reikšmingi $p < 0,05$ (14 pav.). Tėvai su aukštesniu išsilavinimu dažniau pažymėdavo visus aplinkos veiksnius, kurie gali turėti įtakos alerginėms ligoms. Labai

reikšmingi skirtumai tarp išsilavinimo ir pažymėjusių tokiu aplinkos veiksnius: maistą, chemines medžiagas, vabzdžius.

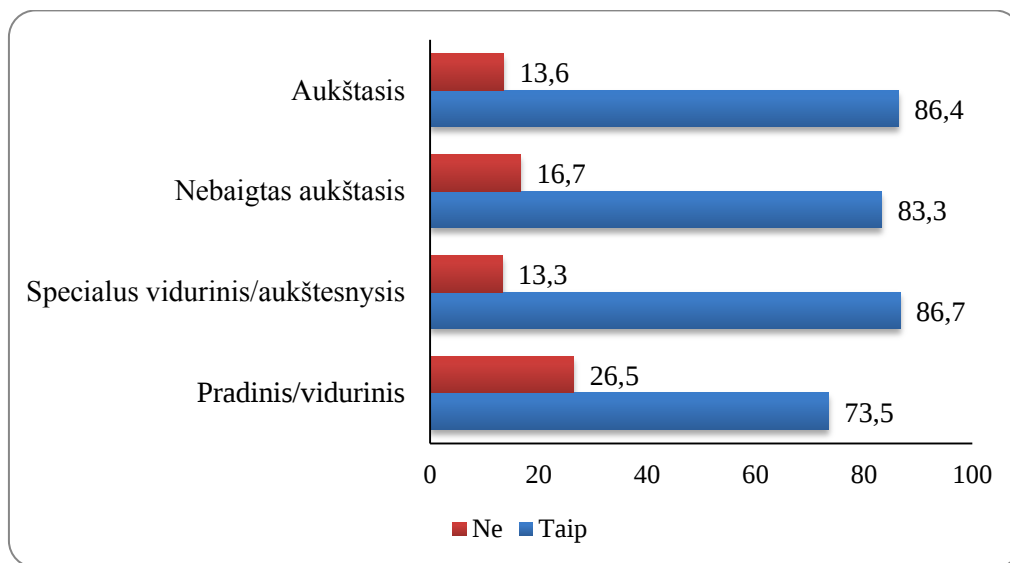
15 pav. Respondentų nuomonė apie aplinkos veiksnius turinčius įtakos alerginėms ligoms, analizuojant pagal auginamų vaikų skaičių (proc.)

Respondentai pažymėjo savo nuomonę apie aplinkos veiksnius galinčius turėti įtakos vaikų alerginėms ligoms, analizuojant ją pagal auginamų vaikų skaičių paaiškėjo, kad skirtumai tarp vaikų skaičiaus yra statistiškai nereikšmingas $p > 0,05$ (15 pav.).

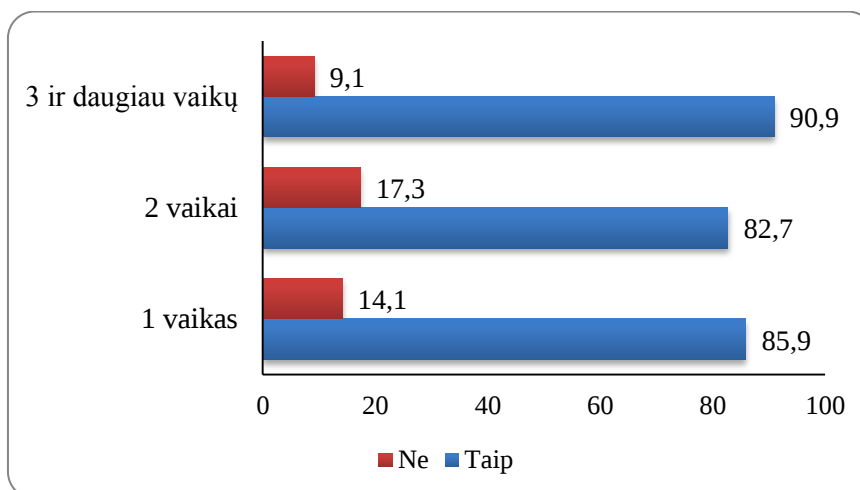
16 pav. Tėvų nuomonė apie galimybę valdyti alergines ligas, analizuojant pagal respondentų lytį (proc.)

Tyrinėjant respondentų nuomonę apie alerginių ligų valdymą, pagal jų lytį paaiškėjo, kad skirtumai tarp lyčių yra statistiškai nereikšmingi $p > 0,05$ (16 pav.). Skirtumas tarp vyrų ir moterų atsakymo į šį klausimą skiriasi tik nežymiai.

17 pav. Tėvų nuomonė apie galimybę valdyti alergines ligas, analizuojant pagal respondentų išsilavinimą (proc.).

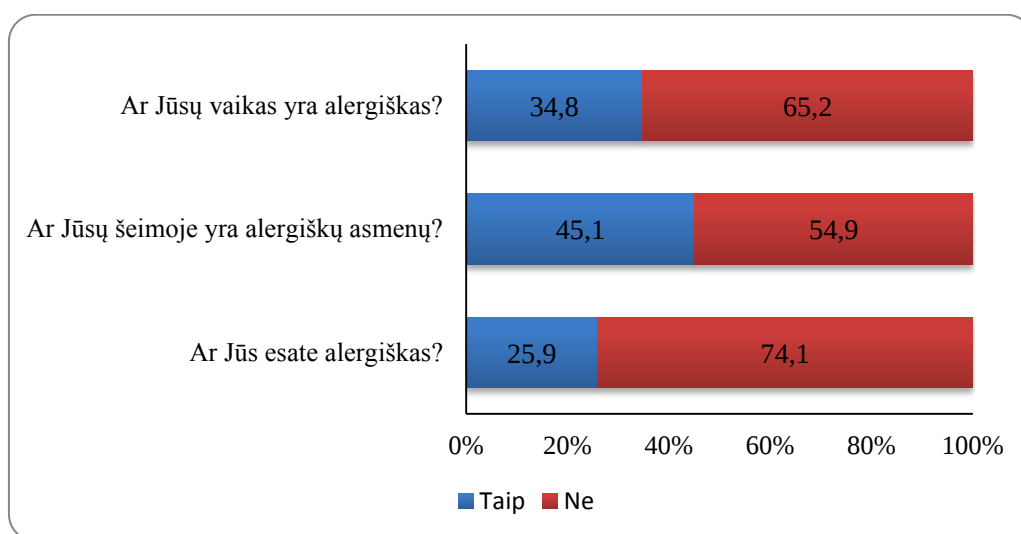
Išanalizavus tėvų nuomonę apie alerginių ligų valdymą, pagal jų išsilavinimą paaiškėjo, kad skirtumai tarp išsilavinimo taip pat yra statistiškai nereikšmingi $p > 0,05$ (17 pav.). Tėvai su skirtingu išsilavinimu turi panašią nuomonę šiuo klausimu.

18 pav. Tėvų nuomonė apie galimybę valdyti alergines ligas, analizuojant pagal respondentų auginamų vaikų skaičių (proc.)

Vertinant respondentų nuomonę apie alerginių ligų valdymą, pagal jų auginamų vaikų skaičių šeimoje paaiškėjo, kad skirtumai tarp vaikų skaičiaus nėra statistiškai reikšmingi $p > 0,05$ (18 pav.). Tėvų nuomonė nepriklauso nuo to ar šeimoje auga vienas, du ar trys ir daugiau vaikų.

2. Tėvų auginančių alergiškus ir nealergiškus vaikus turimos žinios

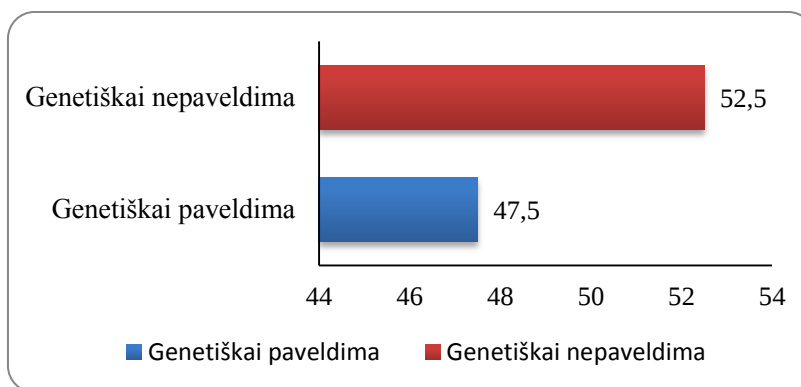
19 pav. Respondentų nuomonė apie alergiškumą (proc.).

Ketvirtadalis apklaustų respondentų (25,9 proc.) teigia, kad yra alergiški, nežymiai mažiau nei pusės (45,51proc.) apklaustųjų šeimoje yra alergiškų asmenų ir daugiau nei trečdalis (34,8 proc.) augina alergiškus vaikus (19 pav.).

20 lentelė. Tėvų alergiškumo sąsaja su vaikų alergiškumu (proc.).

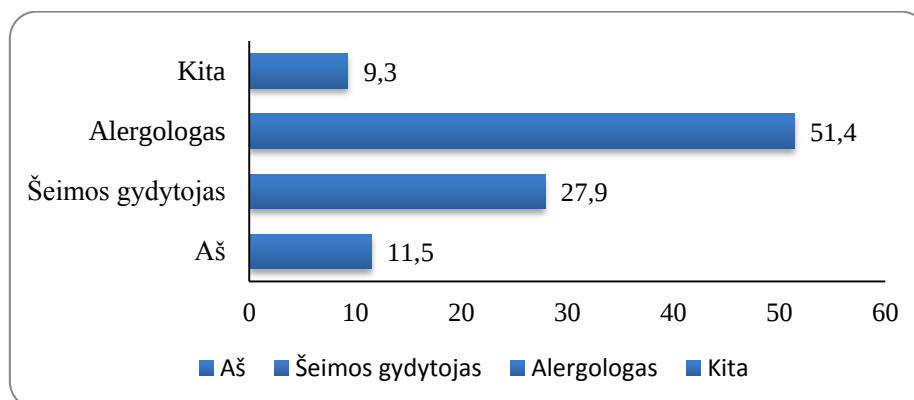
		Ar jūs esate alergiškas?		
		Taip	Ne	
Ar Jūsu vaikas yra alergiškas?	Taip	58,9	26,4	x²= 31,136; lls=1; p= 0,001
	Ne	41,1	73,6	

Ryšys tarp tėvų alergiškumo ir vaikų alergijos pasitvirtina ir statistiškai palyginus šiuos tėvų atsakymus: 58,9 proc. alergiškų tėvų augina vaikus su alergija, o 73,6 proc. nealergiškų tėvų ir jų vaikams nėra pasireiškęs alergiškumas (20 lentelė).

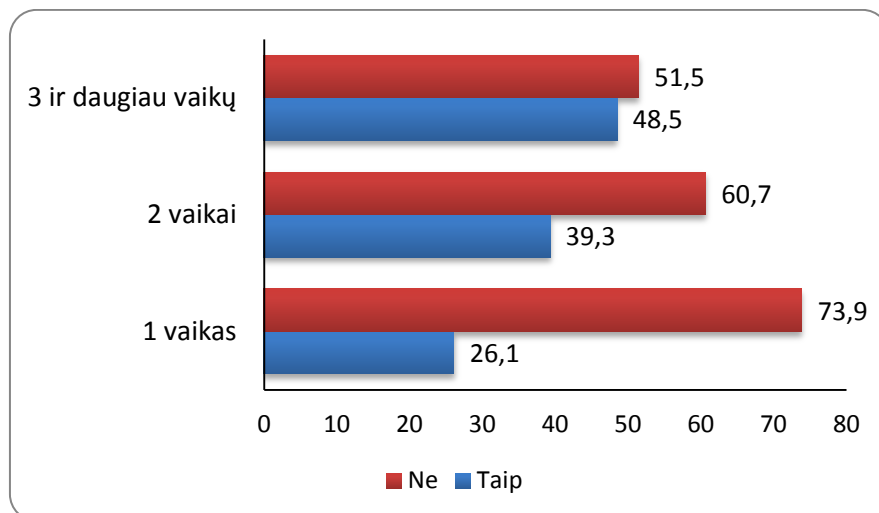
21 pav. Respondentų nuomonė apie alerginių ligų genetinį paveldimumą (proc.).

Mažiau nei pusė (47,5 proc.) respondentų sutiko su teiginiu, kad alerginės ligos gali būti genetiškai paveldimos, o didesnė dalis respondentų (52,5 proc.) mano priešingai (21 pav.).

22 pav. Kas nustatė, respondentams, jų šeimos nariams ar vaikams, alerginę ligą (proc.).

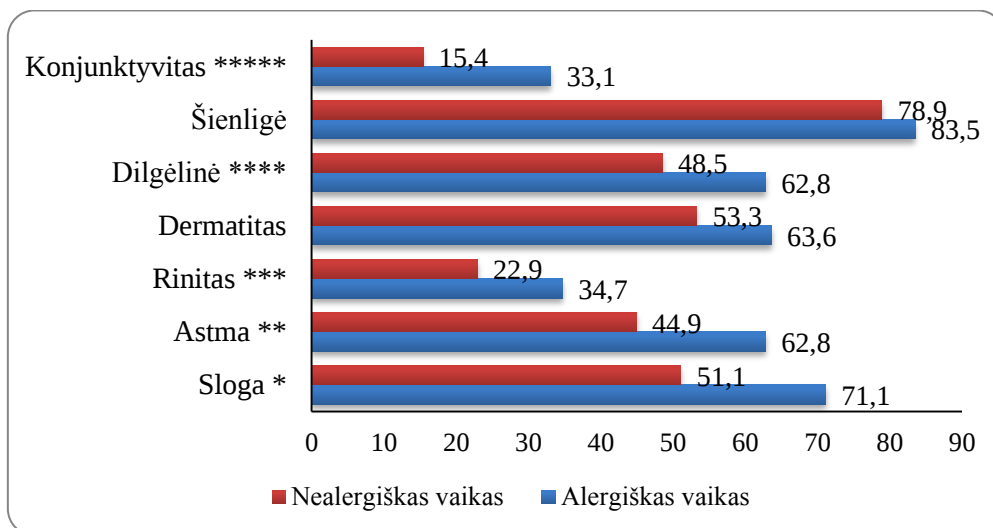
Pusei apklaustų respondentų (51,4 proc.), pažymėjusių, jog jie, jų šeimos nariai ar vaikai yra alergiški, teigia, kad alerginę ligą nustatė alergologas, mažesnei daliai apklaustųjų (27,9 proc.) alerginę ligą nustatė šeimos gydytojas (22 pav.).

$$\chi^2 = 9,060; \text{lls} = 2; p = 0,011$$

23 pav. Vaikų alergiškumas, atsižvelgiant į šeimoje esančių vaikų skaičių (proc.).

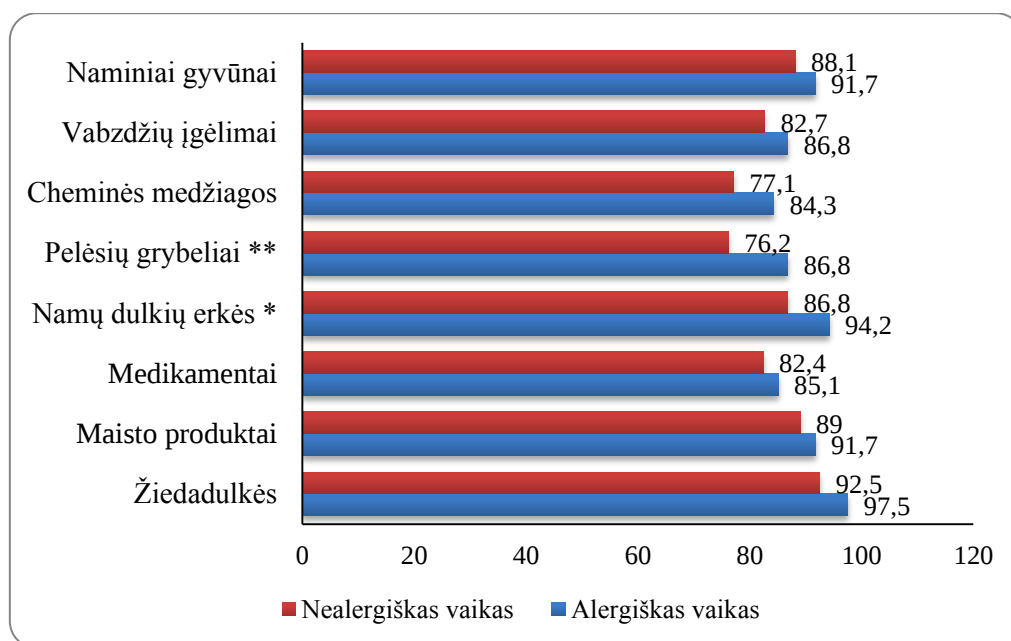
Analizuojant klausimo „Ar vaikas yra alergiškas?“ atsakymus pagal respondentų auginamų vaikų skaičių šeimoje paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp vaikų skaičiaus šeimoje yra statistiškai reikšmingas $p < 0,05$. Apie pusę respondentų (48,5) teigia, kad jų vaikas yra alergiškas kai šeimoje yra 3 ir daugiau vaikų. Šiek tiek mažiau (39,3 proc.) yra alergiški vaikai kai augina vaikus (23 pav.).

* $\chi^2 = 12,929; \text{lls} = 1; p = 0,001$, ** $\chi^2 = 10,094; \text{lls} = 1; p = 0,001$,
 *** $\chi^2 = 5,577; \text{lls} = 1; p = 0,018$, **** $\chi^2 = 6,534; \text{lls} = 1; p = 0,011$, ***** $\chi^2 = 14,526; \text{lls} = 1; p = 0,001$.

24 pav. Respondentų nuomone kokios yra alerginės ligos, analizuojant pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus (proc.)

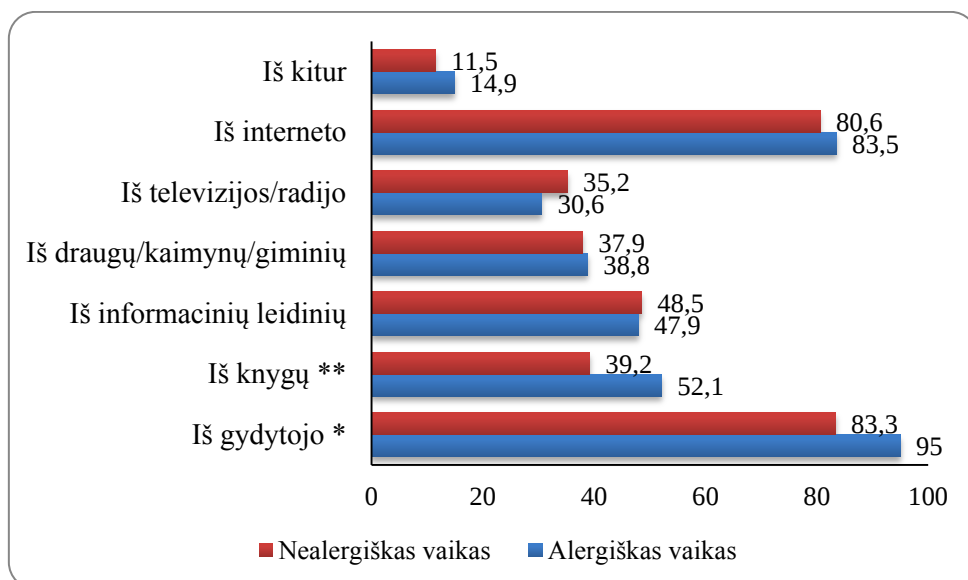
Vertinant tėvų nuomonę kokios yra alerginės ligos, pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp alergiškų ir sveikų vaikų tėvų žinių yra statistiškai reikšmingas $p < 0,05$. Dažniau pažymėjo galimas alergines ligas tėvai auginantys alergišką vaiką, nei tie kurie mano, jog jų vaikai nėra alergiški (24 pav.).

$$\chi^2 = 5,483; \text{lls} = 1; p = 0,019, ** \chi^2 = 4,587; \text{lls} = 1; p = 0,032.$$

25 pav. Respondentų nuomone kokie yra alergenai, analizuojant pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus (proc.).

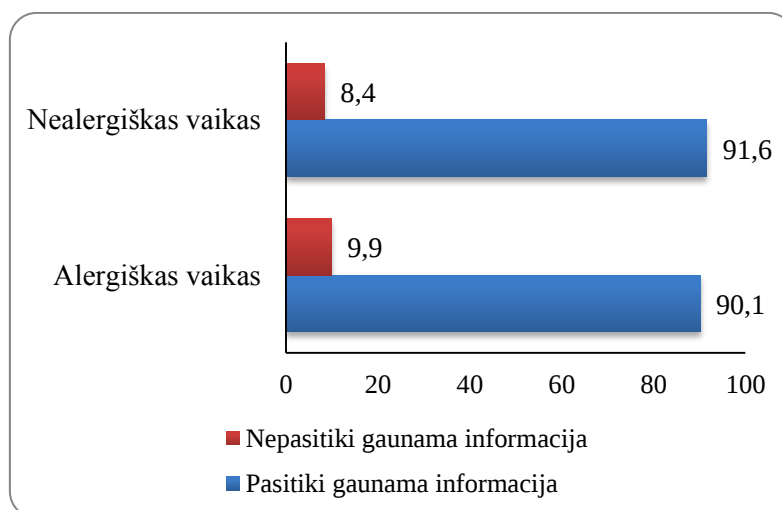
Analizuojant respondentų nuomonę kokie yra galimi alergenai, pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp alergiškų ir sveikų vaikų tėvų žinių yra statistiškai reikšmingas $p < 0,05$. Namų dulkių erkes kaip alergeną pažymėjo beveik visi (94,2 proc.) alergiškus vaikus auginantys tėvai, o auginantys sveikus vaikus pažymėjo 86,8 proc. tėvų (25 pav.). Su teiginiu, kad pelėsių grybelis yra alergenai sutinko 86,8 proc. tėvai, kurių nuomone augina alergiškus vaikus, o sveikus vaikus auginantys tėvai pažymėjo 76,2 proc. Tarp kitų alergenų ir sąsajos su vaikų alergiškumu skirtumas yra nežymus ir statistiškai nereikšmingas $p > 0,05$.

$$\chi^2=9,919; lls= 1; p= 0,002, ** \chi^2= 5,305; lls= 1; p= 0,021.$$

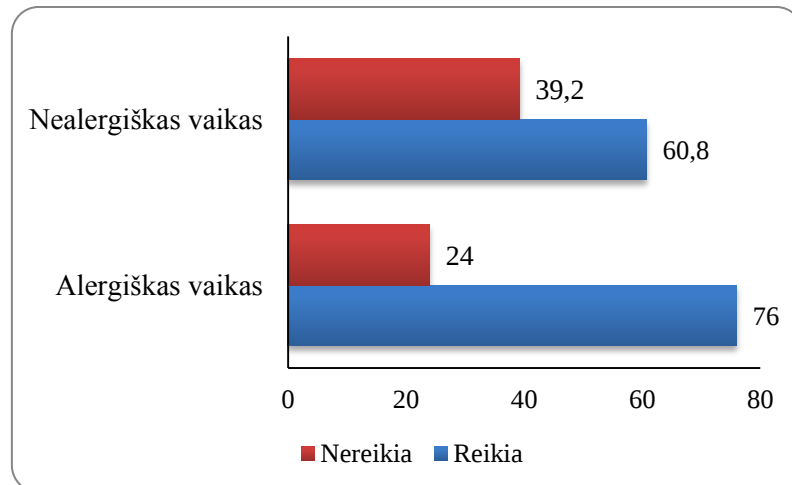
26 pav. Respondentų gaunamos informacijos šaltiniai, analizuojant pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus (proc.)

Išanalizavus respondentų gaunamos informacijos šaltinius, pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp alergiškų ir nealergiškų vaikų tėvų informacijos šaltinių yra statistiškai reikšmingas $p < 0,05$ (26 pav.). Gauti duomenys rodo, kad tėvai auginantys alergiškus vaikus dažniau informacijos gauna iš gydytojo (95,0 proc.) ir knygų (52,1 proc.) nei tie respondenta, kurių vaikai sveiki. Tarp kitų informacijos šaltinių ir sąsajos su vaikų alergiškumu skirtumas yra nežymus ir statistiškai nereikšmingas $p > 0,05$.

27 pav. Respondentų pasitikėjimas gaunama informacija, analizuojant pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus (proc.)

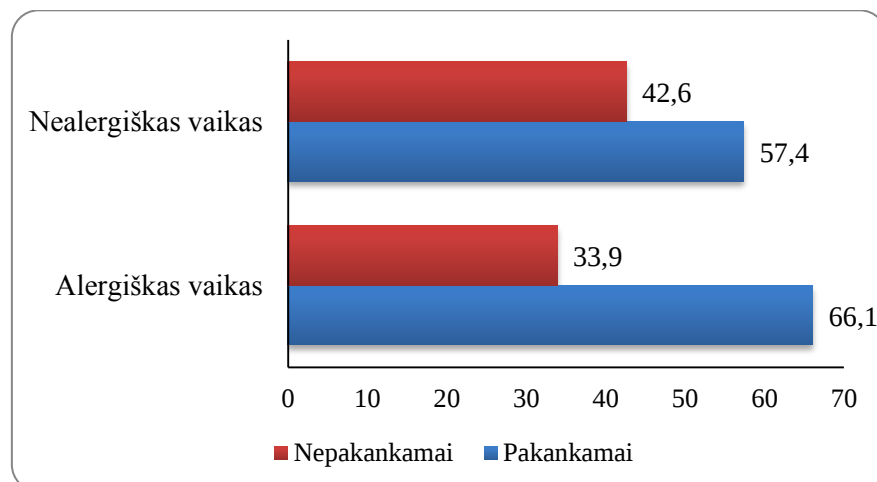
Tyrinėjant respondentų pasitikėjimą gaunama informacija, pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp alergiškų ir sveikų vaikų tėvų pasitikėjimo informacija yra statistiškai nereikšmingas $p > 0,05$ (27 pav.).

$$\chi^2 = 8,180; \text{Ils} = 1; p = 0,004$$

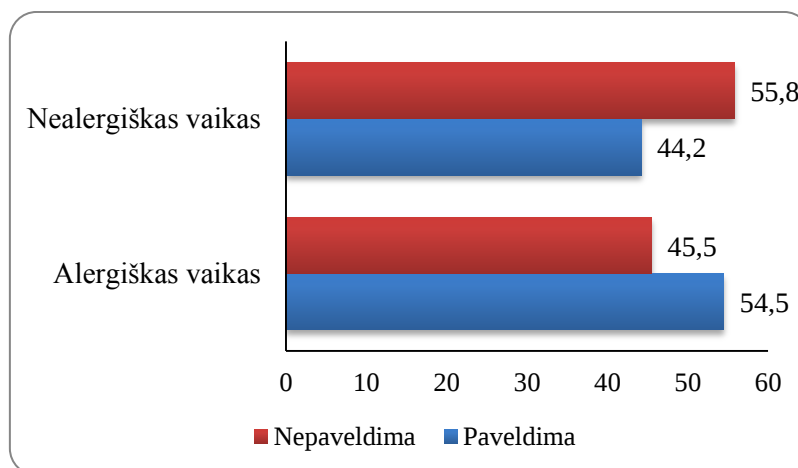
28 pav. Respondentų informacijos poreikis, analizuojant pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus (proc.).

Vertinant respondentų informacijos poreikį, pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp alergiškų ir sveikų vaikų tėvų informacijos poreikio yra statistiškai reikšmingas $p < 0,05$ (28 pav.).

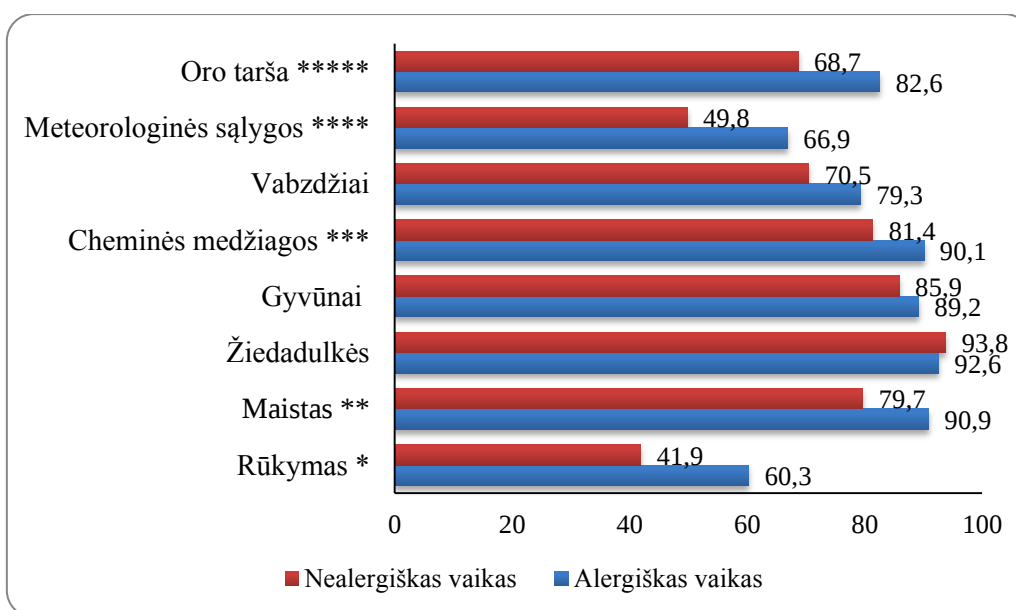
29 pav. Respondentų nuomonė apie tai ar gydytojas pakankamai paaiškina kaip išvengti alerginių ligų, analizuojant pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus (proc.)

Remiantis respondentų nuomone apie tai ar gydytojas pakankamai paaiškina kaip išvengti alerginių ligų, pagal tėvus auginančius alergiškus ir nealergiškus vaikus paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp jų nuomonės nėra statistiškai reikšmingas $p > 0,05$ (29 pav.).

30 pav. Respondentų nuomonė apie alerginių ligų genetinį paveldimumą, analizuojant pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus (proc.)

Analizuojant respondentų nuomonę apie galimą alerginių ligų genetinį paveldimumą, pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp tėvų nuomonės nėra statistiškai reikšmingas $p > 0,05$ (30 pav.).

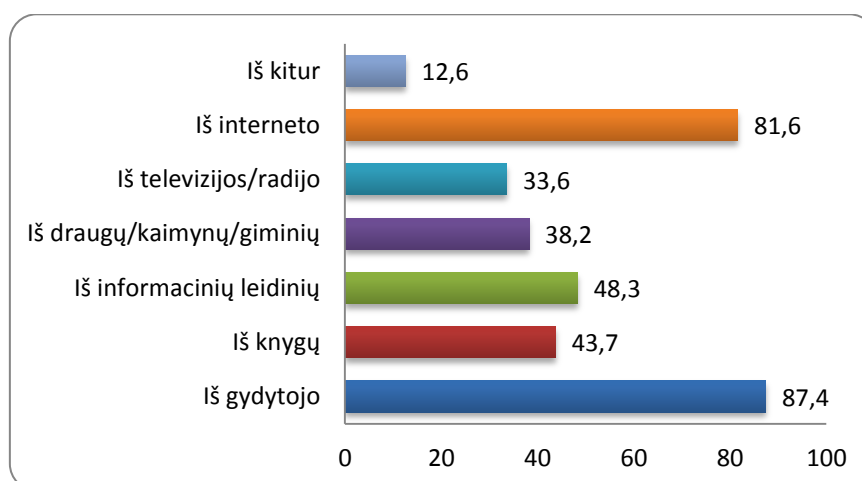
$*\chi^2 = 10,795$; $l/s = 1$; $p = 0,001$, $**\chi^2 = 7,362$; $l/s = 2$; $p = 0,025$, $***\chi^2 = 4,505$; $l/s = 1$; $p = 0,034$,
 $****\chi^2 = 9,424$; $l/s = 1$; $p = 0,002$, $*****\chi^2 = 7,866$; $l/s = 1$; $p = 0,005$.

31 pav. Respondentų nuomone kokie aplinkos veiksniai turi įtakos alerginėms ligoms, analizuojant pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus (proc.)

Nagrinėjant respondentų nuomonę apie aplinkos veiksnius galinčius turėti įtakos alerginėms ligoms, pagal tėvus auginančius alergiškus ir sveikus vaikus paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp alergiškų ir sveikų vaikų tėvų nuomonės yra statistiškai reikšmingas $p < 0,05$ (31 pav.). Tėvai auginantys alergiškus vaikus dažniau sutiko su teiginiu, kad rūkymas, maistas, cheminės medžiagos, meteorologinės sąlygos ir oro tarša tai aplinkos veiksniai gali turėti įtakos alerginėms ligoms. Tarp kitų aplinkos veiksnių ir sąsajos su vaikų alergiškumu skirtumas yra nežymus ir statistiškai nereikšmingas $p > 0,05$.

3. Tėvų gaunamos informacijos šaltiniai ir informacijos poreikis

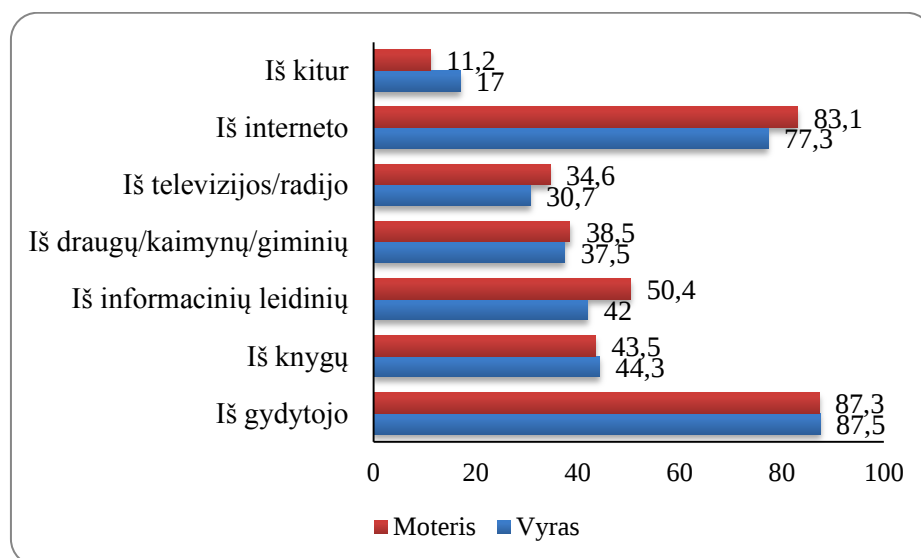
Respondentų buvo klausiama kokie yra jų gaunamos informacijos šaltiniai, tėvų buvo prašoma pažymėti iš kur gauna informaciją (iš gydytojo, knygų, informacinių leidinių, draugų/kaimynų/giminių, televizijos/radijo, interneto, kitur).

32 pav. Respondentų gaunamos informacijos apie alerginių ligų atsiradimo priežastis šaltiniai (proc.)

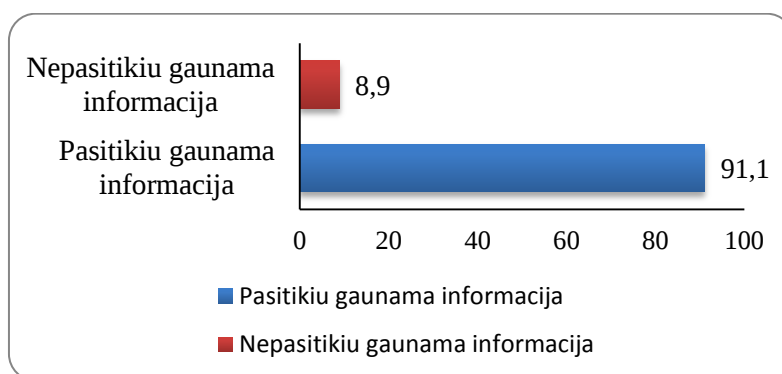
Daugiausia tėvų (87,4 proc.) pažymėjo, kad informaciją apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis gauna iš gydytojo, šiek tiek mažiau respondentų (81,6 proc.) reikiamos informacijos ieško internete. Iš informacinių leidinių žinių semiasi apie pusė respondentų (48,3

proc.), o panašus kiekis tėvų (43,7 proc.) teigia informacijos ieškantys knygose. Mažiau respondentų pažymėjo, kad informaciją gauna iš draugų/kaimynų/giminių (38,2 proc.) ir televizijos/radijos (33,6 proc.) (32 pav.).

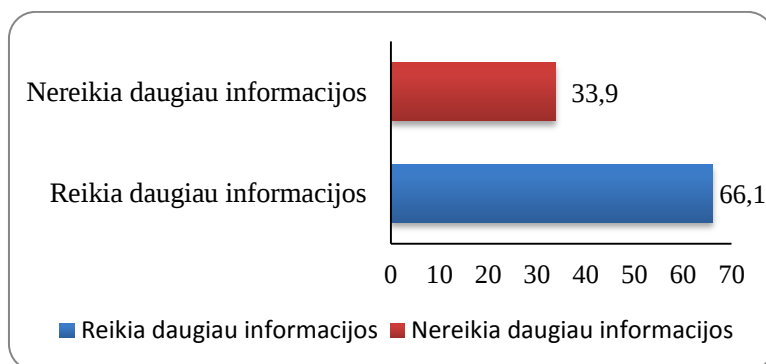
33 pav. Respondentų gaunamos informacijos šaltiniai, analizuojant pagal respondentų lytį (proc.).

Tyrinėjant respondentų gaunamos informacijos šaltinius apie vaikų alergines ligas pagal lytį paaiškėjo, kad gautas skirtumas tarp lyčių nėra statistiškai reikšmingas $p > 0,05$ (33 pav.).

34 pav. Respondentų pasitikėjimas gaunama informacija (proc.).

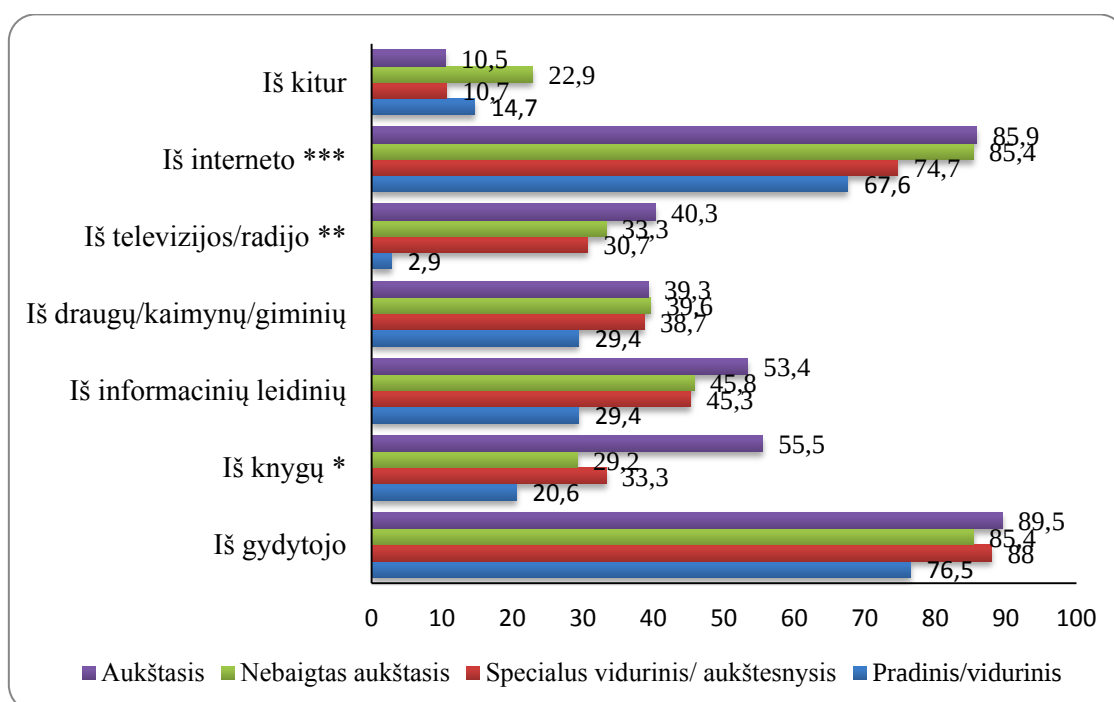
91,1 proc. respondentų pasitiki gaunama informacija apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis (34 pav.).

35 pav. Respondentų informacijos apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis poreikis (proc.).

Daugiau nei pusė respondentų (66,1 proc.) teigia, kad reikėtų daugiau patikimos informacijos apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis (35 pav.).

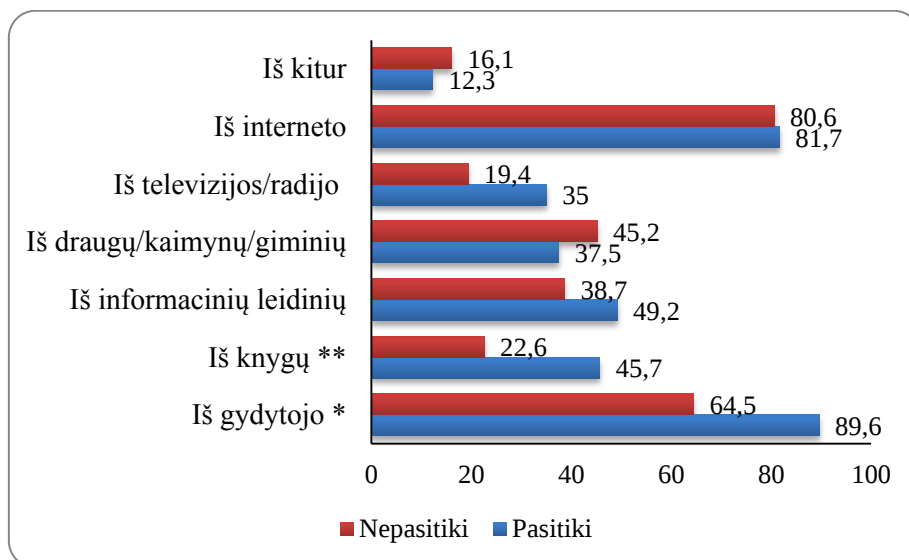
Palyginus respondentų pasitikėjimą gaunama informacija apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis su informacijos poreikiu gautas skirtumas nėra statistiškai reikšmingas $p > 0,05$.

* $\chi^2 = 25,586$; $l/s = 1$; $p = 0,001$, ** $\chi^2 = 18,469$; $l/s = 3$; $p = 0,001$, *** $\chi^2 = 9,592$; $l/s = 3$; $p = 0,022$.

36 pav. Respondentų gaunamos informacijos šaltiniai, analizuojant pagal respondentų išsilavinimą (proc.).

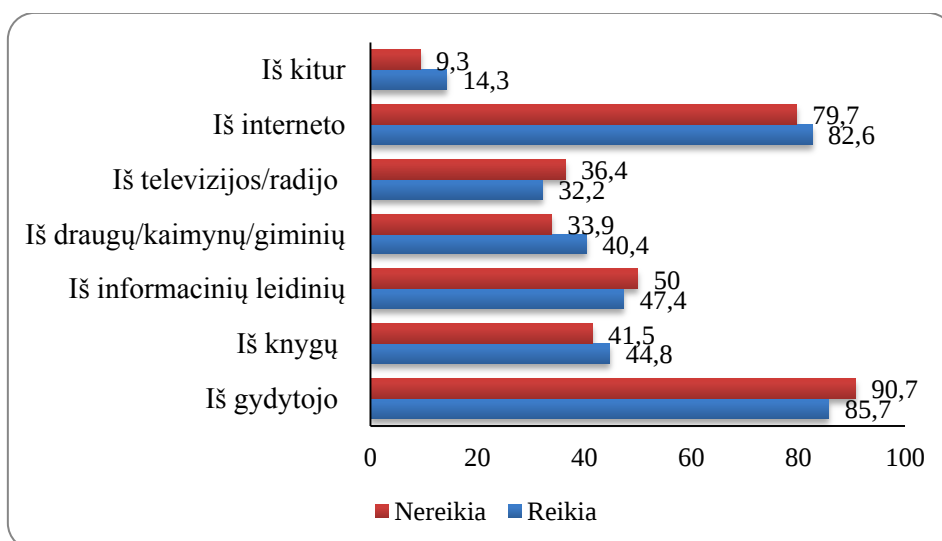
Tiriant respondentų gaunamos informacijos šaltinius, pagal tėvų išsilavinimą paaiškėjo, kad gaunamas skirtumas tarp išsilavinimo yra statistiškai reikšmingas $p < 0,05$ (36 pav.). Tėvai su aukštesniu išsilavinimu informacijos gauna daugiau iš gydytojo, knygų, interneto.

$*\chi^2 = 16,074$; $l/s = 1$; $p = 0,001$, $**\chi^2 = 6,157$; $l/s = 3$; $p = 0,013$.

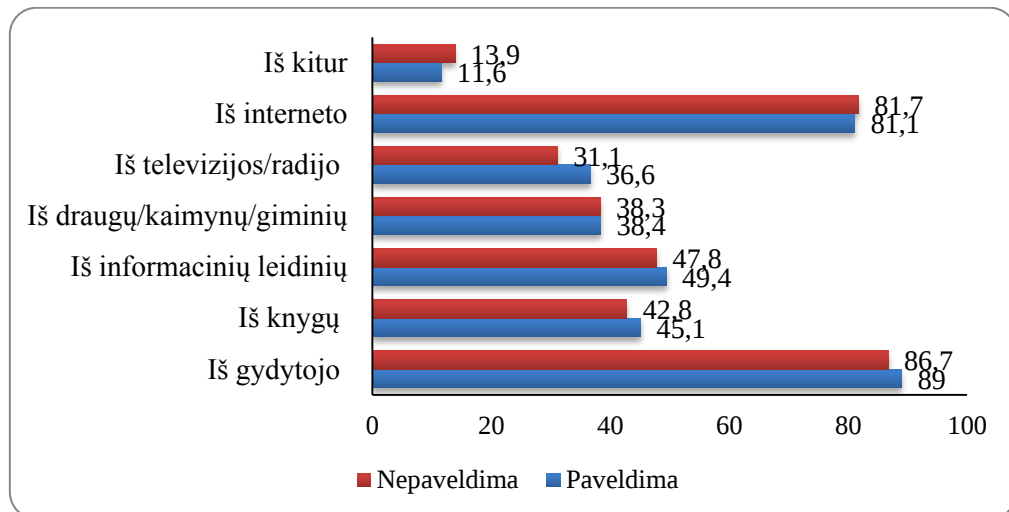
37 pav. Respondentų gaunamos informacijos šaltiniai, analizuojant pagal respondentų pasitikėjimą gaunama informacija (proc.).

Tėvai pažymėję, kad informaciją gauna iš gydytojų ir knygų dažniau pasitiki gaunama informacija ir šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas $p < 0,05$ (37 pav.).

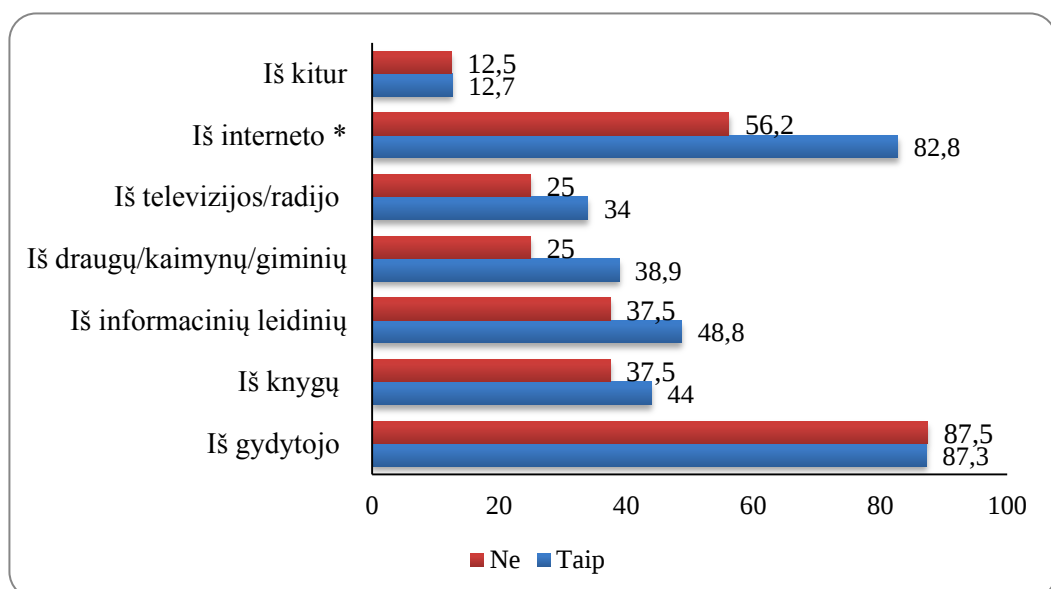
38 pav. Respondentų gaunamos informacijos šaltiniai, analizuojant pagal respondentų informacijos poreikį (proc.).

Skirtumas tarp gaunamos informacijos šaltinių ir informacijos poreikio nėra statistiškai reikšmingas $p > 0,05$ (38 pav.).

39 pav. Respondentų gaunamos informacijos šaltiniai, analizuojant pagal respondentų nuomonę apie alerginių ligų paveldimumą (proc.).

Skirtumas tarp gaunamos informacijos šaltinių ir respondentų nuomonės apie alerginių ligų paveldimumą nėra statistiškai reikšmingas $p > 0,05$ (39 pav.).

$$*x^2 = 7,186; \text{Ils} = 1; p = 0,007$$

40 pav. Respondentų gaunamos informacijos šaltiniai, analizuojant pagal respondentų nuomonę apie galimą aplinkos poveikį alerginėms ligoms (proc.).

Tėvai nurodę, kad informaciją gauna iš interneto dažniau sutiko su teiginiu, kad alerginėms ligoms gali turėti įtakos aplinka ir tai yra statistiškai reikšminga $p < 0,05$ (40 pav.).

REZULTATŲ APTARIMAS

Nors vaikų, sergančių alergijomis daugėja, bet iki šiol Lietuvoje neatlikta mokslinių tyrimų atskleidžiančių visuomenės ar tėvų informuotumo apie tokių ligų atsiradimo priežastis. Mokslinėje literatūroje taip pat nepavyko rasti duomenų apie kitose šalyse atliktus analogiškus tyrimus. Tai yra nauja ir aktualu, kadangi per pastaruosius kelis dešimtmečius akivaizdžiai didėja alerginių ligų paplitimas. Visa tai lemia, kad alerginės ligos tampa ne tik asmens sveikatos, bet ir aktualia visuomenės sveikatos problema. Todėl šiuo tyrimu siekta išsiaiškinti respondentų žinių kiekį ir poreikį apie alerginių ligų atsiradimo priežastis.

Analizuojant pasaulyje atliktų tyrimų duomenis, ryškėja aiški tendencija, kad tėvų žinios apie vaikų alergines ligas, ypač apie alerginių ligų priežastis ir gydymą, gali turėti įtakos tolimesnei ligos eigai bei išėjimui. Tiek literatūros šaltinių apžvalgos metu, tiek ir vertinant darbe pateikiamo tyrimo rezultatus aiškiai stebimos tendencijos, kad tėvų įtraukimas į vaikų alerginių ligų gydymo procesą bei turimos informacijos kiekiai gali įtakoti sergančių vaikų gyvenimo kokybę. Deja iki šiol alerginių ligų problematika visuomenės sveikatos aspektu buvo mažai analizuota tiek Lietuvoje, tiek ir visoje Europos Sąjungoje. Yra tik keletas tyrimų, kurių duomenis galima būtų palyginti su šiame darbe pateikiamais tyrimo rezultatais. Pavyzdžiui, tyrimo, atlikto Australijoje, duomenimis dauguma tėvų turinčių aukštąjį išsilavinimą (72 proc.) turėjo 39 proc. gerus pagrindus žinių sveikatos srityse (Hu, Grbich ir kt., 2007). O mano atliktame tyrime vertinant tėvų turimą išsilavinimą su jų žiniomis paaiškėjo, kad respondentai su aukštesniu išsilavinimu dažniau teisingai pažymėjo atsakymus apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis. Kitas tyrimas atskleidė, jog Jungtinėse Amerikos Valstijose, Čikagoje, tėvai auginantys atžalas su alergija maistui turėjo tvirtesnes žinias apie alergijas, bet nebuvo užtikrinti pirminės sveikatos priežiūros gydytojų žiniomis, diagnostikos metodais ir gydymu (Grupta, Kim ir kt., 2008). Analizuojant Klaipėdos miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvų turimas žinias paaiškėjo, kad respondentai auginantys alergiškus vaikus turi daugiau teisingos informacijos apie alergijas. Tačiau, priešingai nei Jungtinėse Amerikos Valstijose, Čikagoje, atliktame tyrime Klaipėdos miesto tėvai labiau pasitiki gydytojų žiniomis ir jų suteikiama informacija.

Tyrimų duomenys įvairiose šalyse yra skirtingi ir pagrįsti skirtinga tyrimų metodika, todėl gauti rezultatai gali būti naudingi ateityje, lyginant juos su būsimų tyrimų rezultatais ir vertinant

tėvų informuotumą apie vaikų alerginių ligų išsivystymo priežastis bei paplitimo kitimus. Šie tyrimai būtų labai naudingi visuomenės sveikatos specialistams planuojant ir organizuojant mokymų, paslaugų, paskaitų temas bei poreikius. Darbo rezultatai leis tėvams bei visuomenės sveikatos specialistams geriau suprasti alerginių ligų išsivystymo dėsningumus bei jų svarbą vaikų sveikatai.

IŠVADOS

1. Apžvelgus literatūrą matyti, kad vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastys yra aktuali visuomenės sveikatos problema. Alergijos siejasi ne tik su fizine vaikų savijauta, bet tuo pačiu psichine ir socialine padėtimi, gyvenimo kokybe. Dažniausios vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastys yra paveldimumas ir aplinkos poveikis. Todėl tėvai suvokdami alerginių ligų grėsmę ir turėdami daugiau žinių apie alergijas, jų išsivystymą ar profilaktinius veiksnius, galėtų sušvelninti ar net išvengti alerginių ligų plitimo. Visa tai būtų naudinga šios problemos sprendimui ir vaikų bei jų artimųjų gyvenimo kokybei.

2. Išanalizavus tėvų turimas žinias apie vaikų alergines ligas ir jų atsiradimo priežastis paaiškėjo, kad moterys ir visi respondentai su aukštesniu išsilavinimu dažniau turi daugiau žinių apie alergines ligas ir alergenų nei vyrai ir respondentai su žemesniu išsilavinimu. Taip pat matyti, kad vaikų skaičius šeimoje neturi reikšmingo skirtumo tėvų informacijos kiekiui. Tyrimo duomenimis, pusė vyrų (52,3 proc.) ir moterų (45,9 proc.) mano, kad alerginės ligos gali būti genetiškai paveldimos, o didžioji dalis respondentų (90,9 proc.) ir respondenčių (96,9 proc.) sutinka su teiginiu, kad aplinkos poveikis taip pat gali turėti įtakos alerginiams susirgimams ir jų paūmėjimui.

3. Beveik pusė (47,5 proc.) respondentų sutinka, kad alerginės ligos gali būti genetiškai paveldimos. Tėvų nuomone beveik trečdalis (34,8 proc.) jų augina alergiškus vaikus. Ryšys tarp tėvų alergiškumo ir vaikų alergijos pasitvirtina ir statistiškai palyginus šiuos tėvų atsakymus: 58,9 proc. alergiškų tėvų augina vaikus su alergija. O apie pusė (48,5 proc.) respondentų teigia, kad jų vaikas yra alergiškas kai šeimoje auga 3 ir daugiau vaikų. Taip pat tyrimo duomenimis paaiškėjo, kad tėvai auginantys alergiškus vaikus turi daugiau informacijos apie alergijas ir jų atsiradimo priežastis, daugiau ieško informacijos įvairiuose šaltiniuose. Tačiau alergiškų vaikų tėvai nurodė, kad jiems reikia daugiau (76,0 proc.) patikimos informacijos, nei tėvams auginantiems sveikus vaikus (60,8 proc.).

4. Tyrimo duomenimis, daugiau nei pusė (66,1 proc.) apklaustų respondentų šiuo metu nepakanka informacijos apie vaikų alerginių ligų atsiradimo priežastis, nors 91,1 proc. tėvų teigia, jog pasitiki ta informacija kurią gauna. Daugiausia jų nurodė, kad informaciją apie alergines ligas ir jų atsiradimo priežastis gauna iš gydytojų (87,4 proc.) ir interneto (81,6 proc.). O tėvai su aukštesniu išsilavinimu dažniau informacijos ieško ir gauna iš gydytojų, knygų ir interneto.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Berger WE. Overview of allergic rhinitis. *Annals of Allergy, Asthma, and Immunology*. Palatine: Jun 2003; 90: 6: 7.
2. Carter ER, Debley JS, Redding GJ. Changes in asthma prevalence and impact on health and function in Seattle middle-school children: 1995 vs 2003. *Annals of Allergy, Asthma, and Immunology* 2005; 94(6): 634-642.
3. Ėmužytė R. Vaikų alergija. Vilnius, 2008 p. 166-1.
4. Gupta R.S., Kim J.S., Barnathan J.A., Amsden L.B., Tummala L.S., Holl J.L. Food allergy knowledge, attitudes and beliefs: focus groups of parents, physicians and the general public. *BMC Pediatr* 2008; 8:36.
5. Hu W., Grbich C., Kemp A. Parental food allergy information needs: a qualitative study. 2007; 92:771-775.
6. Isolauri E, Huurre A, Salminen S, Impivaara O. The allergy epidemic extends beyond the past few decades. *Clin Exp Allergy* 2004; 34: 1007-1010.
7. Warschburger P, Buchholz HT, Petermann F. Psychological adjustment in parents of young children with atopic dermatitis: which factors predict parental quality of life? *British Journal of Dermatology* 2004; 150: 304-311.

